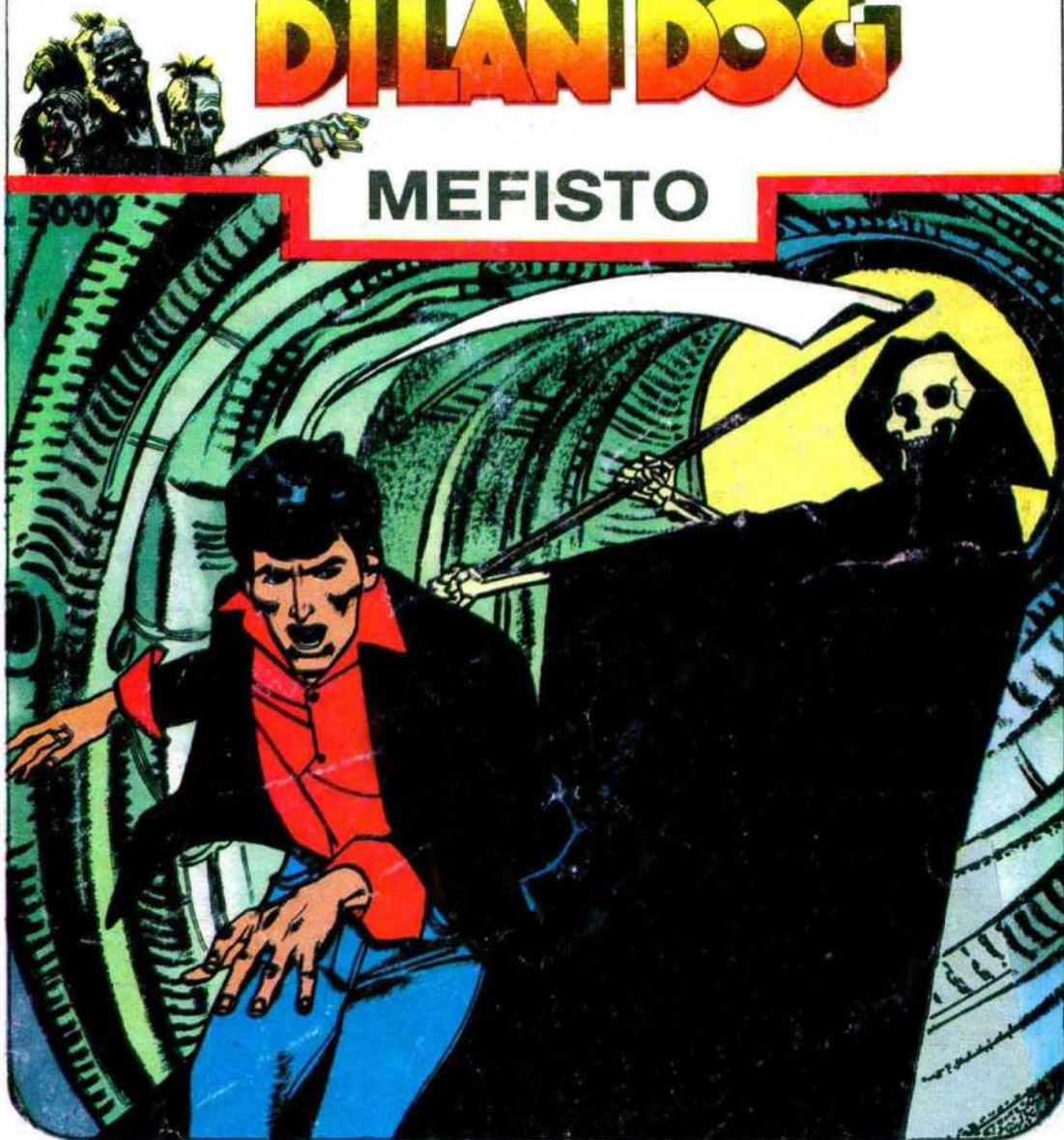

ZLATNA SERIJA

SPECIJALNI BROJ 16

DILAN DOG

MEFISTO

CENA 220 DIN.

EKSPRES PREPORUČENO

DRAGI ČITAOCI,

U vreme trajanja školskog raspusta zapljusnuo nas je pravi talas vaših pisama. Listajući ih, mi u Redakciji stičemo utisak da imamo, verovatno, najdivniju čitačku publiku. Možda nam se u većini slučajeva javljaju istinski ljubitelji stripa koji žele još veće obime naših izdanja, bez obzira na cenu, koji imaju razumevanja za sva naša kašnjenja u poslednje vreme (zbog povremene nestašice hartije) i koji brzo prastaju loš povez usled dotrajalosti tehničke opreme naše štamparije. Ali, ima i takvih koji izražavaju iskreno žaljenje što zbog povećane cene više nisu u mogućnosti da prate sva naša izdanja ili da prestaju biti kolekcionari. Verujte, svako povećanje cena prvo »odbolujemo« mi u Redakciji, nemoćni da se odupremo visokom rastu grafičkih i drugih troškova, a svesni da ćemo zbog toga ostati bez jednog dela vernih čitalaca.

Većina pisama je veoma iscrpna i obiluje različitim primedbama i predlozima, koje su uvek dobronamerne. Uz kritike, ponekad stoji: »Valjda se nećete naljutiti... Opet ponavljamo da nam je veoma stalo do kontakta sa vama, ne bi li saznali vaše želje; jednostavno, trudimo se (u granicama mogućnosti) da im maksimalno udovoljimo. Brojni su vaši predlozi da se vaša pisma vrednuju i nagrađuju, ali to bi bilo nemoguće. Jer, sva su ona iskrena, topla, dobronamerna, bez obzira da li ih pišu čitaoci od 7, 17, 27 ili više godina. Zbog toga su i neuporediva. Jednom 14-godišnjaku već drhti

VAŠA PISMA NIJE MOGUĆE VREDNOVATI

ruka, oko ponoći, dok završava opširno pismo na 8 strana, posle napornog rada. On priznaje »da ga samo još ljubav prema stripu drži budnim«.

Ovo je moje prvo pismo, ali se nadam da ćete, odgovorom na pitanja, nagraditi moj trud, piše naš čitalac koga smo gore pomenuli. Prvo upućujem kritiku nesavesnim kolekcionarima. Meni je, na primer, D. D. iz Merošine uzeo velike pare, a zauzvrat poslao mi je sveske koje uopšte ne skupijam. Neki uporno traže da ponovite neke epizode Zagora, vi odgovarate da nećete, a oni i dalje insistiraju. Dokle? Predlažem da čitaoci — kolekcionari koji imaju telefon navedu njegov broj, u cilju uspostavljanja bržeg kontakta. Zašto »specijalci« i »Almanah« ne izlaze češće? Predlažem da organizujete nagradnu anketu, da mi izaberemo najpopularnijeg strip-junaka. Mogli biste da izdate album sa samolepljivim sličicama od naslovnih strana Zagora. Imam utisak da oglašuju dugo čekaju na objavljivanje u rubrici »Kutak za kolekcionare«. (L. V. iz Barajeva)

Vaše pismo na 8 stranica nije završilo u košu! Štaviše, čitali smo ga pažljivo nekoliko puta, a naročito završetak: »Moja ljubav prema stripu je tolika da ne može da stane na dve strane«. I mi volimo svoj posao, kao dokaz evo jedne podudarnosti — i mi pišemo odgovor na vaše pismo u isto vreme (oko ponoći). Nesavesnim kolekcionarima smo uputili nekoliko puta oštar prekor, ali nas neki nisu poslušali; i

vaše negativno iskustvo u razmeni to dokazuje. Ipak, to je jedini način da dodete do starih brojeva koji vam nedostaju, jer ih mi ne držimo na zalih. Ostale predloge ćemo pažljivo izučiti. Inače, naša kuća priprema jedan album sa samolepljivim sličicama, o čijem izlasku iz štampe ćemo vas blagovremeno obavestiti. Priliv oglasa nije ravnomeran; najviše ih stigle kad u školi dođe do »zatišja« u vreme raspusta.

Imam 13 godina, i mislim da su vam izdanja veoma dobra. Moji predlozi odnose se na korice. Prilikom reprinta bilo bi dobro da opet objavite onaj prvobitni original, ali i da naslovi ostanu isti. Ne glasam za povećanje obima jer bi to rezultiralo povećanjem prodajne cene. Predlažem, takođe, da ne skraćujete stripove zbog rubrike »Kutak za kolekcionare«, nego da oglašavate objavljujete u posebnom izdanju. Čini mi se da dosta naivnih kolekcionara ostane »kratkih rukava«. Sugeriram vam da zato objavite puna imena i prezimena onih koji su nesavesni. (S. P. iz Vranja)

Primili smo dosta afirmativnih mišljenja u vezi sa reprintom, ali ima i onih koji se tome protive. Sve predloge koje smo u stanju da tehnički izvedemo — prihvaćemo. Što se tiče rubrike »Kutak za kolekcionare« mišljenja su prilično podeljena; neki čitaoci traže povećanje prostora, pa čak i posebno izdanje za ovu namenu, dok oni koji su se dosad »opekli« više ne veruju da će na ovaj način potpuniti svoju kolekciju. Naše su namere bile najbolje, ali...

Dugo sam već vaš čitalac, ali vam sad prvi put pišem. U 1992. godini trebalo bi da se pojavi 1000. broj »Lunovog magnus stripa«, zar ne? Mislim da ću biti prvi koji vam čestita taj veliki jubilej i predlažem da ga obeležite nagradnim konkursom za izbor najbolje epizode stripa objavljenog u LMS. Pobjedničku priču bi trebalo da objavite u jubilarnom broju. Ja svoj glas dajem epizodu iz 61. broja pod nazivom »Suludi strelac« (N. D. iz Modriče)

Hvala na čestitci; zaista ste prvi! Mi u Redakciji se zasad još nismo opredelili na koji ćemo način obeležiti naš i vaš jubilej — 1000. broj »Lunovog magnus stripa«. Učinimo to uskoro.

MEFISTO

ENCIKLOPEDIJA STRAHA

NOVI SAD, 1992.

ZLATNA SERIJA

SPECIJALNI BROJ 16

Naslov originala: DYLAN DOG — MEFISTOFELE (speciale numero 4) L'ENCICLOPEDIA DELLA PAURA

Naslov broja: MEFISTO

© Sergio Bonelli Editore S.P.A. 1990. Milano

Direktor »Dnevnika«: **Miodrag KARADŽIĆ**

Direktor Izdavačkog sektora **Ilija VOJNOVIĆ**

Glavni i odgovorni urednik Redakcije stripa: **Đušan STANOJEV**

Urednik izdanja: **Mirjana ZAMUROVIĆ**

Prevodilac: **Olivera ANDRIĆ**

Likovno-grafički urednik: **Slavka BOŠNJAKOVIĆ**

Titl: **Dragan POPOVIĆ**

Sekretar Redakcije: **Olga KULIŠIĆ**

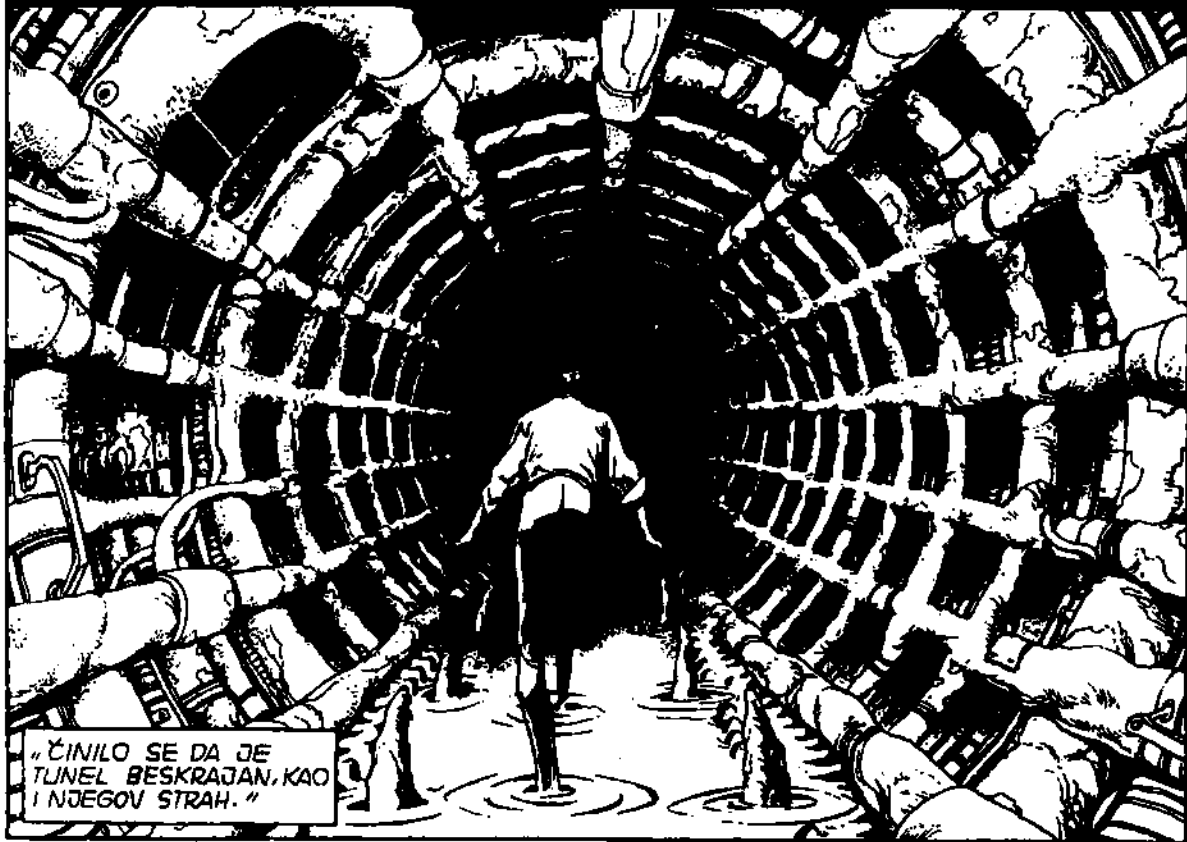
YU ISBN 86—7011—128--4

Izdavač: NIŠJP »DNEVNIK«, Novi Sad, Bulevar 23. oktobra 31. Redakcija stripa, Novi Sad, Vojvodanskih brigada 7/XII

Broj žiro-računa: 65700-603-7711, »Dnevnik«, Novi Sad

MEFIŠTO

DISCLAVI
&
ROI

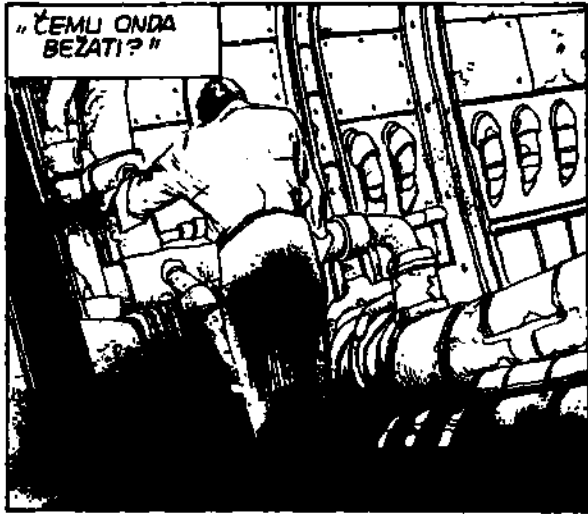
„ČINILO SE DA JE
TUNEL BESKRAJAN, KAO
I NJEGOV STRAH.“

„ZVER JE TO
ZNALA.“

„NIJE JE MOGAO VIDETI, ALI
BIO JE SIGURAN DA GA SLEDI.“

„KOLIKO JE VREMENA
PROŠLO? SAT? DVA?“

„NIJE BITNO. NAJVAŽNIJE JE DA
MINUTI PROTIČU!“

„ČASOVNIK OTKLI-
CAVA, A ON JE
JOŠ ŽIV.“

„OSVRNIO SE ...NIŠTA. MOŽDA JE, IPAK, U
PITANJU PLOD MASTE.“

„NASMEJAO SE.“

„NASTAVIO JE DA HODA
PREMA IZLAZU IZ TUNELA.“

„KONAČNO.“

„NAPOLJU JE
SIJALO SLINCE.“

„ILI NIJE?“

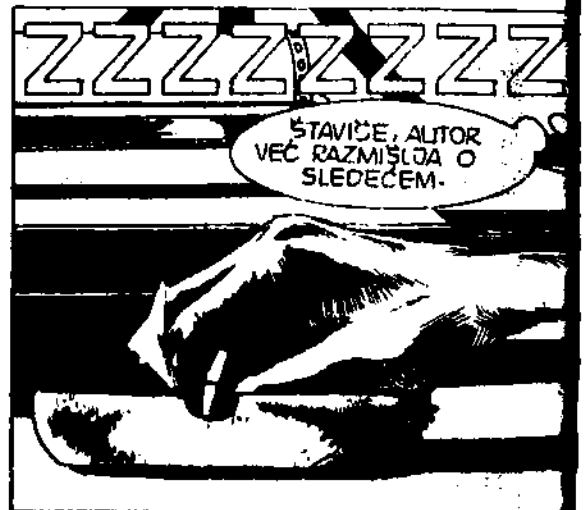
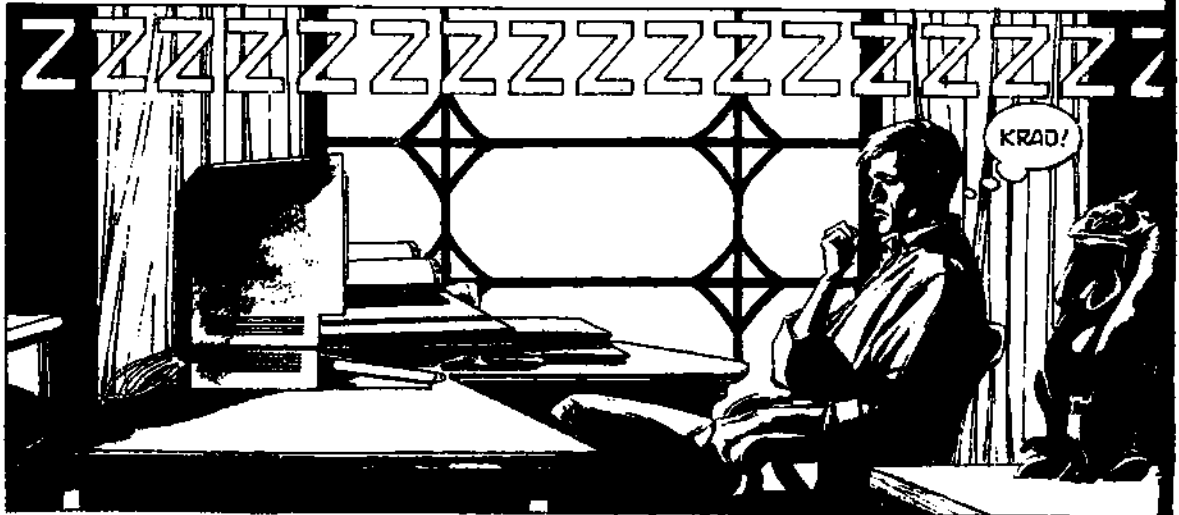
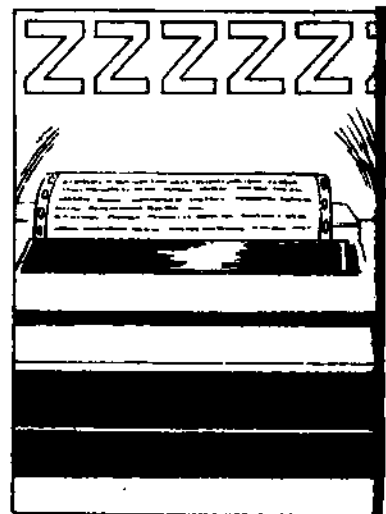
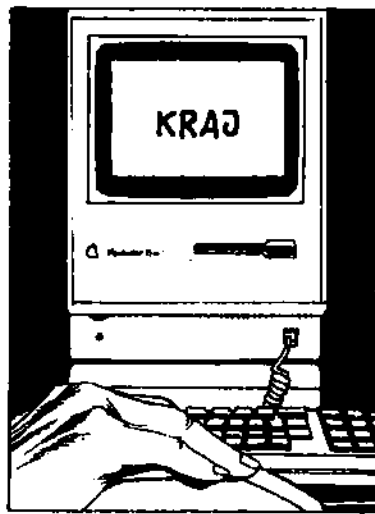
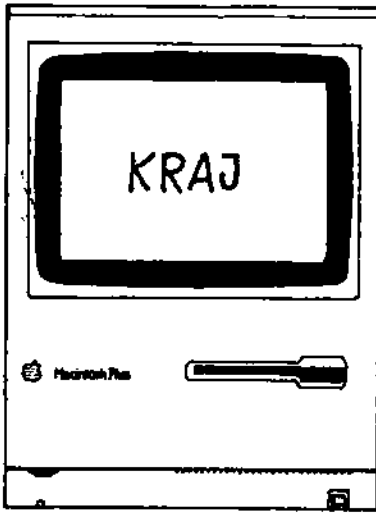
ALI,
SVETLOST...

?!

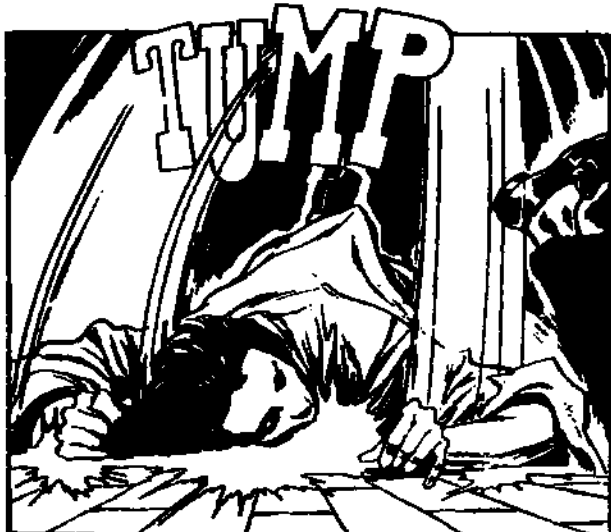

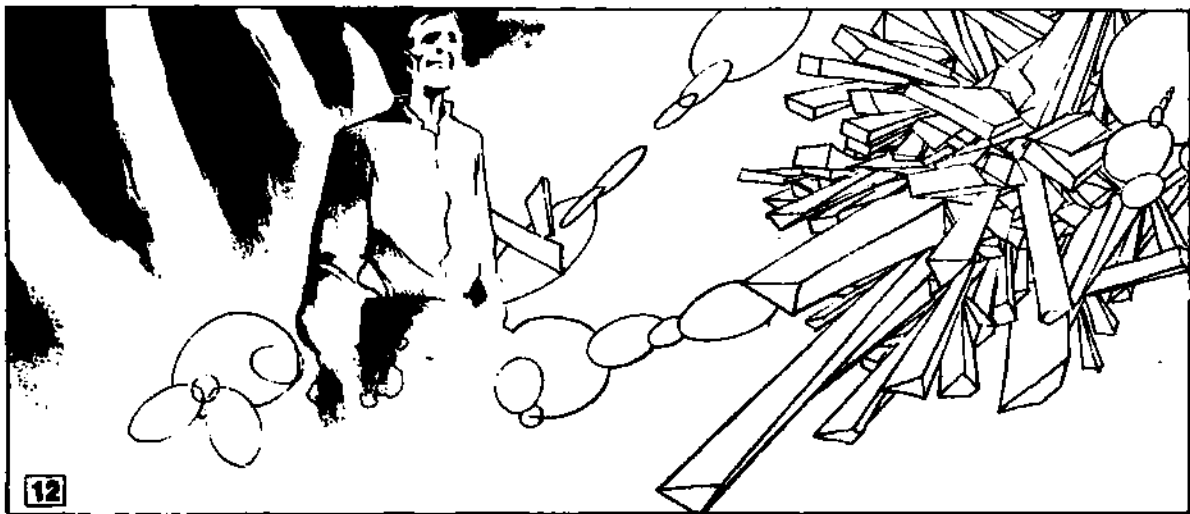
ŽRTVA PO
INERCIJI ŽIVI
JOŠ...

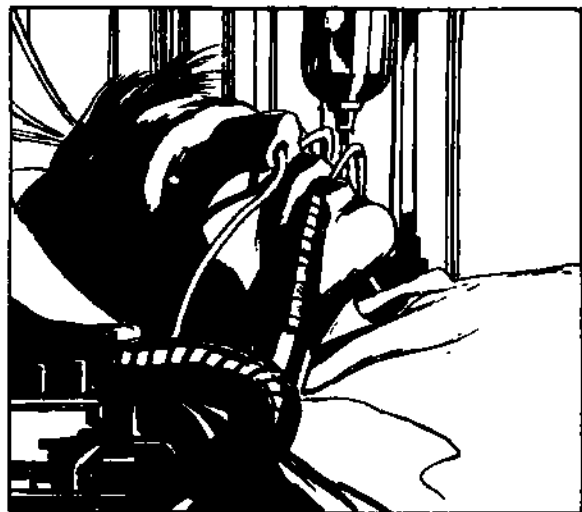

„KOLIKO JE VREMENA PROŠLO? SATI? DVA?“

„NIJE BITNO.“

NISAM O TOM E RAZMIŠ-
LJALA. POSLEDNJI HALLAR-
DOV ROMAN ŠTAMPAN
JE U TIRAZU OD MI-
LION PRIMERAKA I
PRODAJE SE ŠIROM
SVETA.

JESU LI MI
POVREMENO PRETILI
TELEFONOM ILI
SLALI ANONIMNA
PISMA.

OH, NARAVNO!
HARTIJA UMROJANA
KRVUJU, KRILA
SLEPOG MIŠA...
OBIČNE DETINJA-
RIJE. SAČUVALI
SMO IH... POKA-
ZAČU VAM
AKO HOĆETE
DA VIDITE.

POSLAČU AGENTA DA PREUZME
MATERIJAL.

IZVINITE,
ŠESTO
ČULO MI
KAZUJE...

...DA NEKO
PRISLUŠKUJE I
VIRI KROZ
KLJUČAONICU!

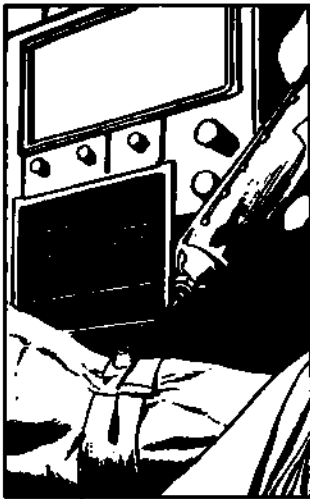
HMM...
ZDRAVO,
BLOK. SLLI-
ČAJNO
SAM PRO-
LAZIO I PO-
MISLIO DA
SVRATIM.
DA SAM
ZNAO DA SI
ZAUZET,
NE BIH
DOSAĐIVAO.
HMM...

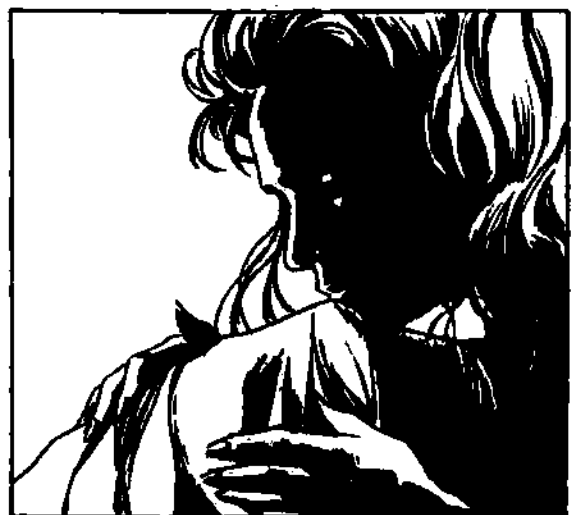
OBOŽAVALAC SAM VAŠEG MUŽA, GOSPODO.
OPROSTITI, ZAISTA SAM NAMERAVAO DA
POSETIM INSPEKTORA. POŠTO SAM
ČULO O ČEMU RAZ-
GOVARATE, NI-
SAM MOGAO
DA ODOLIM
ISKUŠENJU.
PONEO SAM
SE POPUT BA-
LAVCA.

DILAN
DOG?

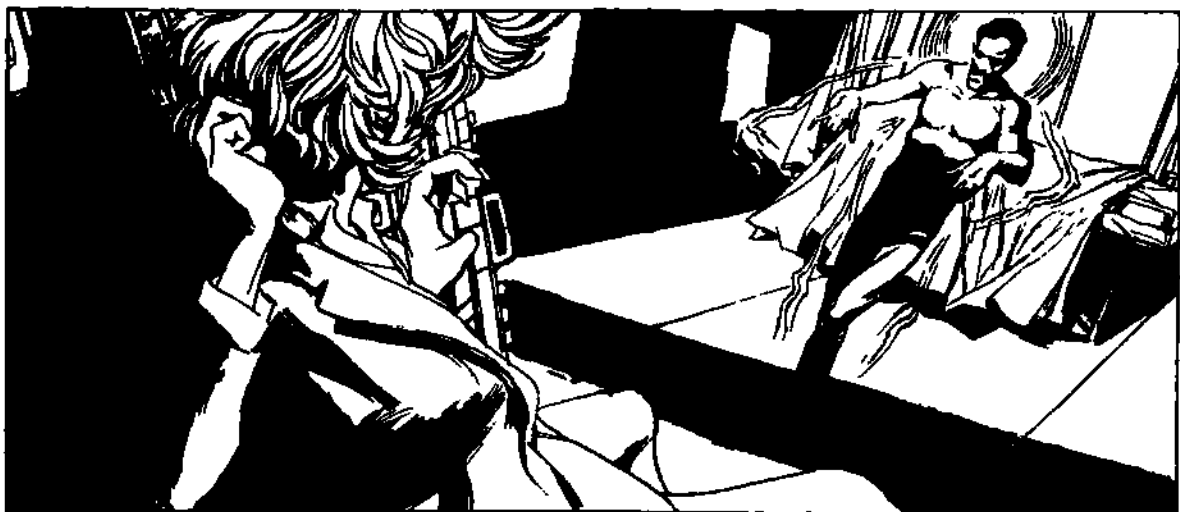

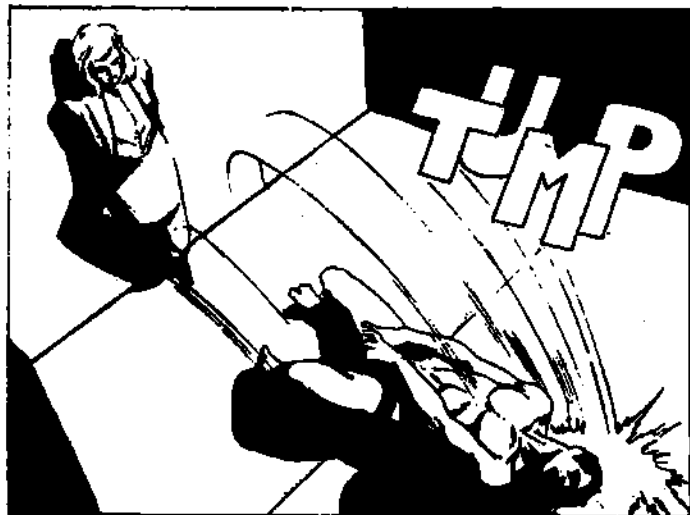

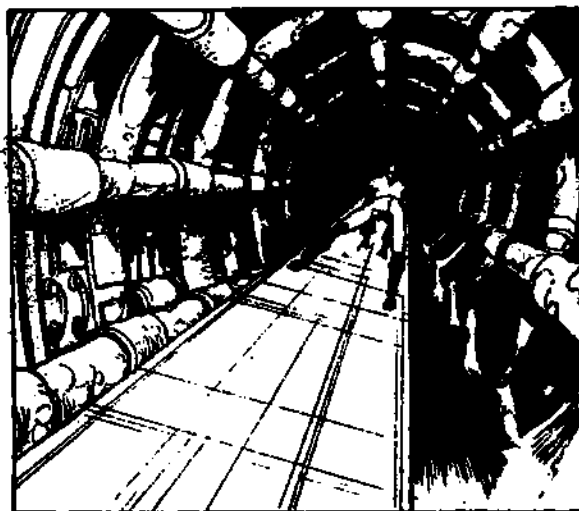

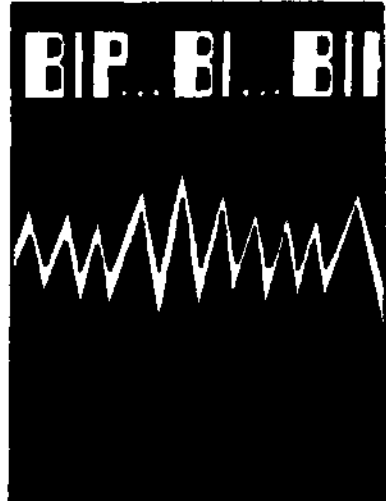
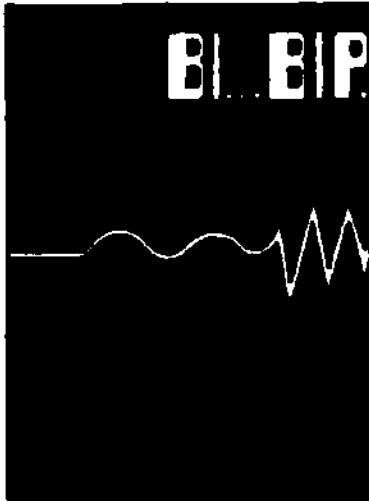
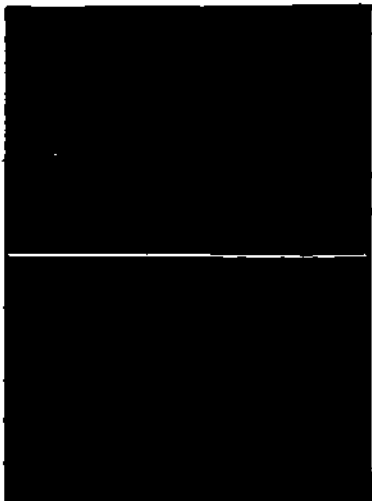

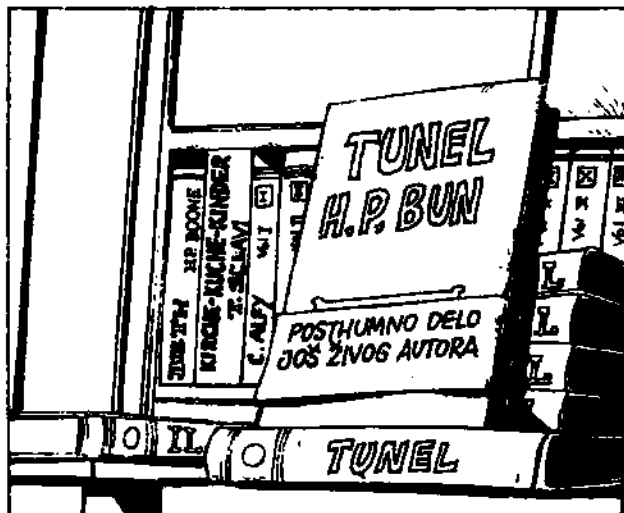

DAKLE, SITUACIJA SE NIJE ZNAČAJNO PROMENILA. JEDINA SU NADA IDUĆI IZBORI.

LIZGRED, NEĆU OPET POGRESITI I IĆI SAM NA BIRAČKO MESTO. POVEŠĆU BAREM TROJICU DRUGARA.

ZAŠTO?

Kata
S' Aleve

JEK NA ZIDU KABINE PIŠE ZA ČETVORO!

UAAARRGH

DOBRO, ŠALA JE OFUČANA, ALI NE MORAS LRLATI!

"ROMAN POSVEĆUJEM DRAGOM SUPRUZI MELISI I MEFISTU."

UAAARRGH

POŠTAR ZVONI DVAPUT, PREVARENA ŽENA TRIPUT, ŠEFE! OČITO SE NE RADI O KLIJENTU... NAKON PRVOG KRIKA BI POBEGAO.

TRI!

UAAARRGH

NE OČIGU-KAM SA DRUGIMA BAREM MESEC DANA!

SJAJNO!

NISTE VI KRIVI... PREDRA-SLUDE SU NE-DOVOLJNO DUBOKO UKO-RENJENE.

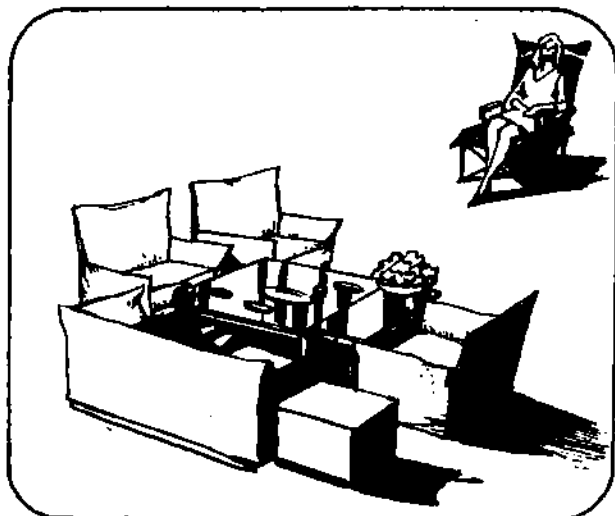
?!?

NE RAZLIMEM... ZOVEM SE MELISA BLIN! HTELA BIH DA VIDIM DILANA.

BUN? LI DOVILA KO-OLJ BI SVAKI MUŽ POZE-LEO?

HAIJARDE,
KAKO SI?..

ODLIČ-
NO.

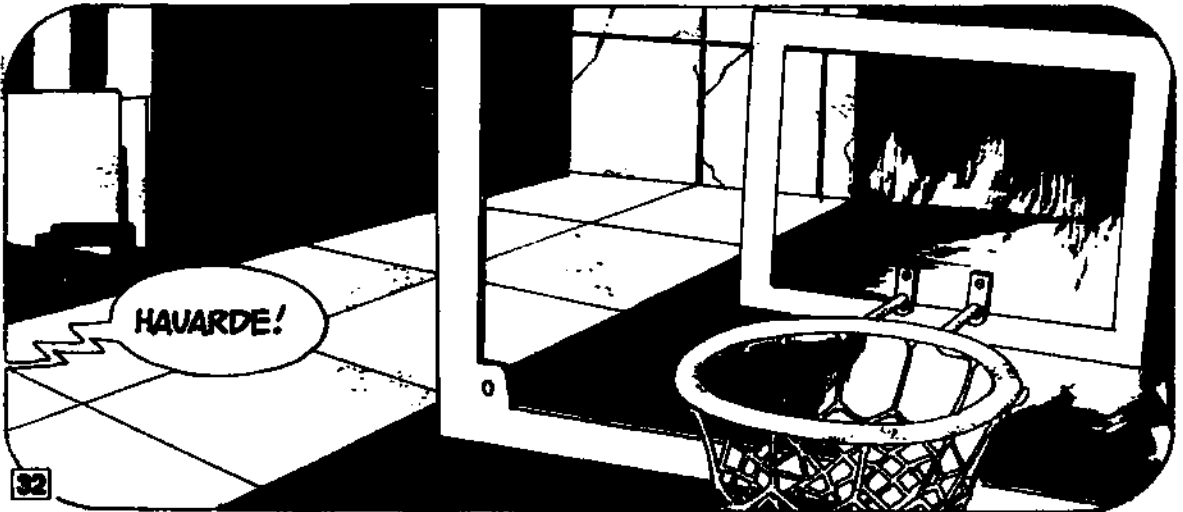

SETIO SAM SE SVOG
PROFESORA FISKUL-
TURE.

BIO SAM OSETLIVNO DETE, PATIO SAM OD
ANEMIJE. STALNO ME JE TERAO DA VEZBAM NA
SPRAVAMA DOK SU SE OSTALI ĐACI SMEJALI. MO-
JA SU DELA TEK POKUŠAJ ISKOMPLEKSIRANOG
ČOVEKA DA SE DOKAŽE PRED SVETOM. STARI
JE, VEROVATNO, ODAVNO LIMRO.

DONELA
SAM LEK,
DRAGI.

PROFESORE,
JEDNOSTAVNO
NE MOGLI IZ-
VINITE.

ZBILDA? ALI SI ZATO SAVR-
SENO SPOSOBAN DA DAM-
TIS ŠEKSPIROVE BLDA-
LAŠTINE, JE LI?

PRAVA SI
GOSPO-
ĐICA!

HA-
HA-HA!

HA-HA!

GOSPODI-
CE, DA LI
STE VEČERAS
SLOBODNI?

HA-HA!

HEO,
RASTU MI
GRUDI!

PREKINITE!
HVARDE,
PENJI SE ILI
ČEŠ ZAŽALITI
ŠTO SI SE
RODIO!

ONDA, HOĆETE LI KONAČNO
KRENUTI, GOSPOĐICE?

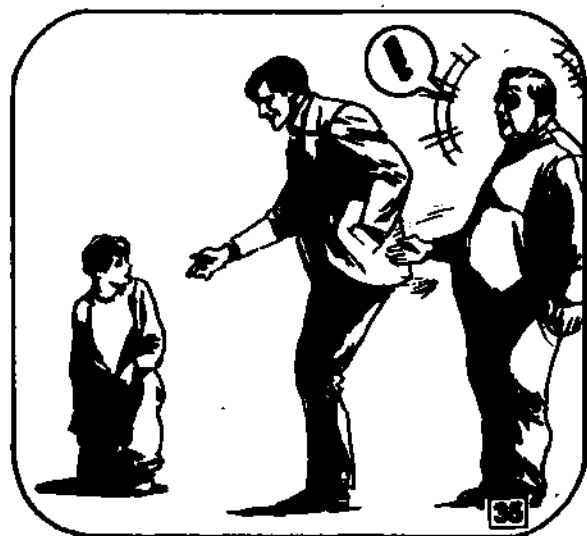
HA-HA-
HA!

GOS-PO-DI-GA
GOS-PO-
DI-GA

GOS-PO-
DI-GA

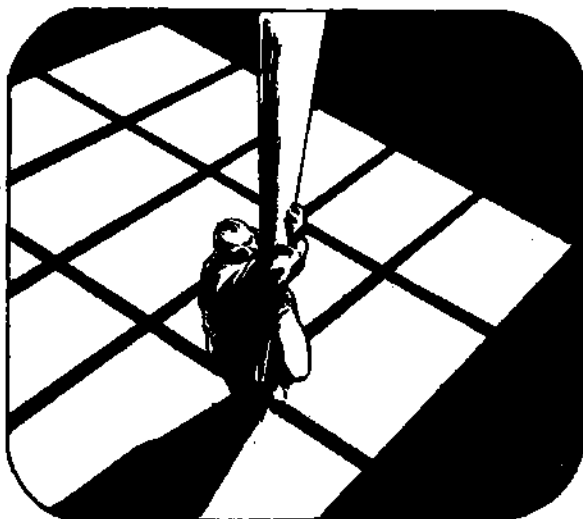
BEDNI
CRVE! UPRA-
VO SI MI TI
MORAO UNISTITI
ZIVOT!

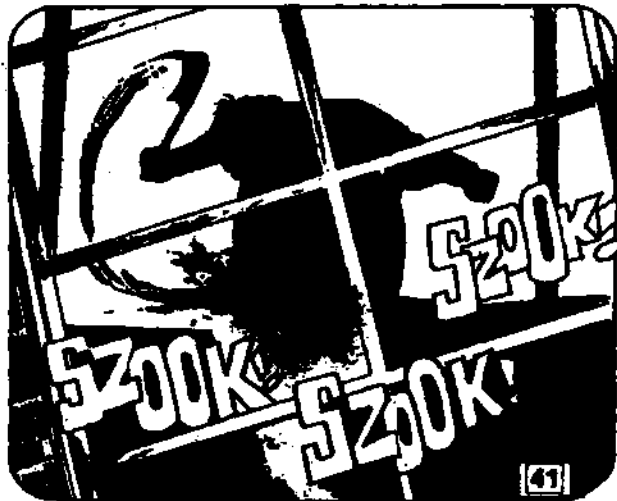

DABOME, BILO
VAS JE JOS,
ALI SAM TE SE
PRVOG
SETIO.

PRETPOSTAV-
LJAM DA SHVA-
TAS DA SI I SAM
PROPAO.

HMM... LPEČATLJIVA
REKONSTRUKCIJA,
SVAJNI PRIMER SPLA-
TERSKOG NOVINAR-
STVA I ZANIMLJIVA
KOINCIDENCIJA.

ZANIM-
LJIVA.

PRE BIH
REKLA
UZNEMIRU-
JUĆA.

DAKLE, OTKAD
JE „USKRSNUO“
HAUARD UOPSTE
NE LIČI NA
SEBE.

NORMALNO... NIJE IZAŠAO DA KUPI OMILJENI ČASOPIS.
PUTOVAO JE MRAČNIM PROSTRANSTVIMA VLASTITE SVES-
TI, A POV RATNA KARTA IZLIZETNO JE SKUPA, KAKO BI SE
IZRAZILI PSIHOLOZI. UOSTALOM, I PROFESORU JE,
OČITO, ISPAO NEKI
ŠRAFCIĆ IZ GLAVE,
INAČE SE NE BI TAKO
PONAŠAO.

POJMA
NEMAM ŠTA
DA MISLIM.

FRAZA „UNIŠTENI
ŽIVOT“ ZAPRA-
VO JE VRLO
ČUDNA. NE ČI-
NI MI SE DA
JE BUNU
BILO MUNGO
GORE NEGO
JORKŠIRSKIM
RUDARIMA.

PRE NAŠEG
SUSRETA ZAPAO
JE U TOTALNI
OČAJ... ALKOHOL,
DROGE, DEPRE-
SIJA. SVI SU
SE PLAŠILI
DA ĆE POČINITI
SAMOLIBISTVO.

„LIČILO JE NA PRI-
ZOR IZ FILMA FRENKA
KAPRE. PROLAZIJA
SAM MOSTOM I
VIDELA GA KAKO
STOJI KRAJ OGRADE.
DRŽAO JE PRAZNU
BOCU I DELOVAO
IZGLUBLJENO.“

VODA JE ZAGAĐENA.
MOGLI BISTE ZARADITI
HEPATITIS ILI NEŠTO
JOŠ OPASNIJE.

OPORAVLJAO SE
GODINU DANA. PO-
TOM JE POČEO DA
PIŠE I STICE POPU-
LARNOST, DODUŠE
NE BIAS ONAKVU
KAKVU JE PRI-
ZELUKIVAO.

MAŠTAO JE DA
POSTANE ČUVENI
KNJIŽEVNIK, NE
AUTOR HOROR-
LITERATURE.

HMM... DA NA
SVETU POSTOJE
SAMO BLUNOVA
DELA, BILO BI ZBI-
LJA TUŽNO...

...A BEZ
NJIH ZNATNO,
ZNATNO TUŽ-
NIJE.

ČETRNAEST
DANA KASNIJE.

SLEDEĆA
SEDMICA.

PROTEKLA JE
JOŠ JEDNA.

NAKON
MESEC
DANA.

SPREMAČICA
JE BACILA RU-
KOPIS. IMA-
TE LI KOPI-
JU?

POSLE
TRI ME-
SECA.

GOSPODIN
GRIN JE U
PARIZU. O-
ČEMU SE
RADI?

ŠEST MESECI
DOČNIJE.

OSTALI GA
IZDAVAČI NISU
NI POGLEDALI,
ALI GRIN... ROMAN
JE LOŠ!

DA SAM US-
PEO, OBJAVIO BI
GA. ZBOG ČEGA
BI SE ČOVEK LI-
ŠIO ZARADE?
OBEĆAO MI JE
LIČNO MIS-
LJENJE, I...

...DOBIO SAM
GA! ARTUR GRIN
JE ČUVENI LOVAC
NA TALENTE. AKO
ON TVRDI DA JE
NEŠTO ODVRATNO,
ONDA JESTE
ODVRATNO...

DAKLE, HALIAR-
DE, GOTOVO JE...
PRE NEGO ŠTO JE
I POČELO.

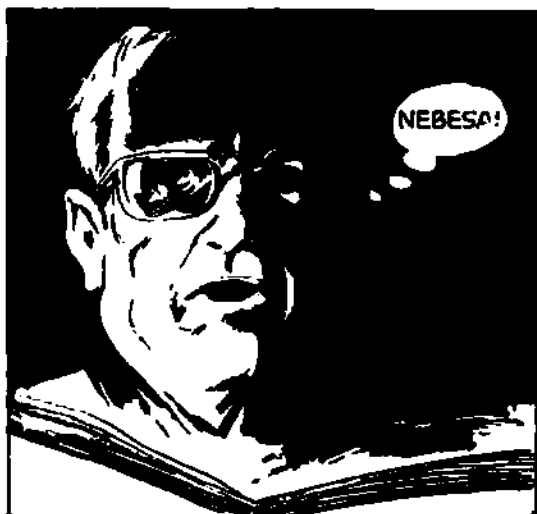

ŠTA SI TO LIČINIO, ARTURE?

?!

ZOVEM SE MARGERITA I BILA SAM GLAVNA JUNAKINJA. LUBIO SI ME.

N-NE.

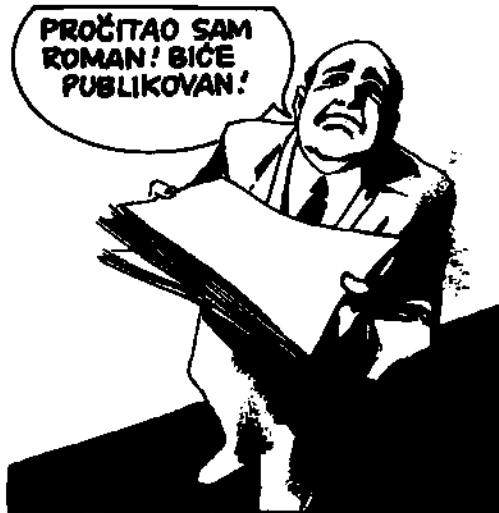
CEO SVI MOGU ŽIVOT NA OVIM STRANICAMA KOJE NIKO NIJE IMAO PRILIKE DA VIDI.

ZAUVEK ĆU OSTATI PRIVIDENJE NEPOSTOJEĆE ŽENE...

... I BORAVITI MEĐU LIKOVIMA IZ NEOBRAVLJENIH KNJIGA. UMESTO VEČNE EGZISTENCIJE, DAO SI MI VEČNO NIŠTAVILO.

PROČITAO SAM
ROMAN! BIĆE
PUBLIKOVAN!

OH, NE... HAJDAR
JE SVOU PRIMERAK
SPALIO, SEĆAŠ LI SE?
TO ŠTO DRŽIS U
RUCI...

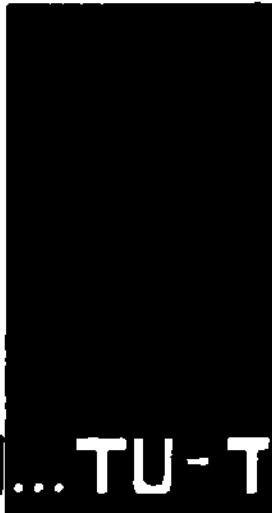
...TAKOĐE
JE PRIVID.

PRIVID
LJUBAVI...

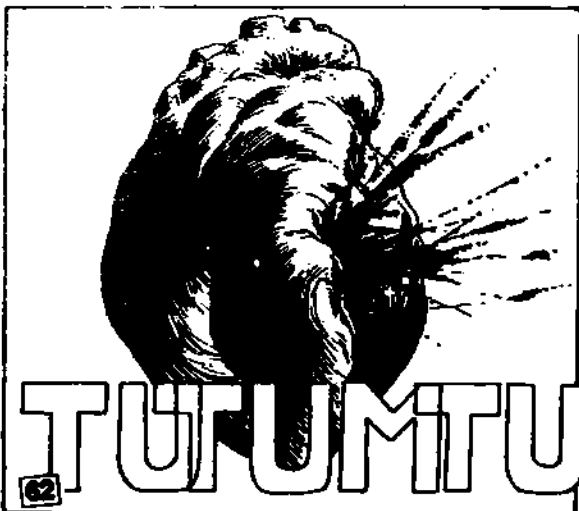
...I
SMRTI.

TU... TU - TUM... TU - TUM... TU - T

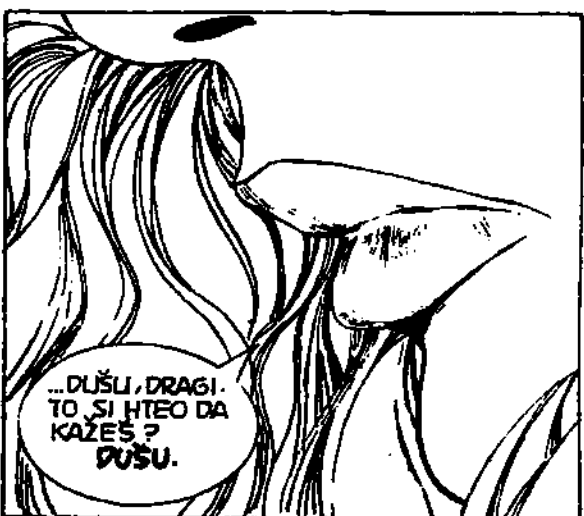

TU - TUM! TU - TUM! TU - TUM!

TU TUM TU TUM KRAAK!

DUŠA...ETO ŠTA TI NEDOSTAJE! INAČE BI ZA DORUČAK PONUDIO NEŠTO UKUSNIJE OD PEČENIH JAJA. DOK SAM BIO GLU-MAG, ČASTILI SU ME FANTASTIČNIM ĐAKONIJAMA.

KAKAV JE BIFTEK?

UMPF!

CRN? PA, IMA I GORIH STVARI. NA PRIMER, DVOJICA PRIDATELJA SE SUDARE NA ULICI I JEDAN POČNE DA PRIČA O SVOJOO FENOMENALNOJ SUPRUZI... SJAJNO KUVA, DRŽI KUĆI U SAVRŠENOM REDU, INTELIGENTNA JE, DUHOVITA, PUNA RAZUMEVANJA. U TOM CE DRUGI: „A U POSTELJI?“

All my dreams are lost and I can't sleep and sleep alone could ease my mind...

„NEKI TVRDE DA JE ODLIČNA, A NEKI SASVIM SUPROTNO.“

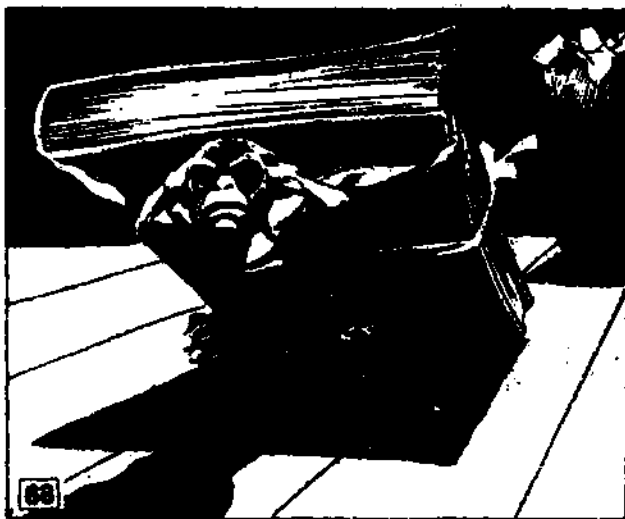

ZBILJA IMA I GORIH STVARI. IDEM DA SPAVAM.

MOŽDA ĆE TI SE VIŠE DOPASTI ŠALO O PRIVIDNIMA. UGLAVIŠI BUĐU, DUH SE PRESTRASIO. „ŠTA JE?“, UPITAŠE GA. „MA NIŠTA. LOUDIMA NE TREBA VEROVATI.“

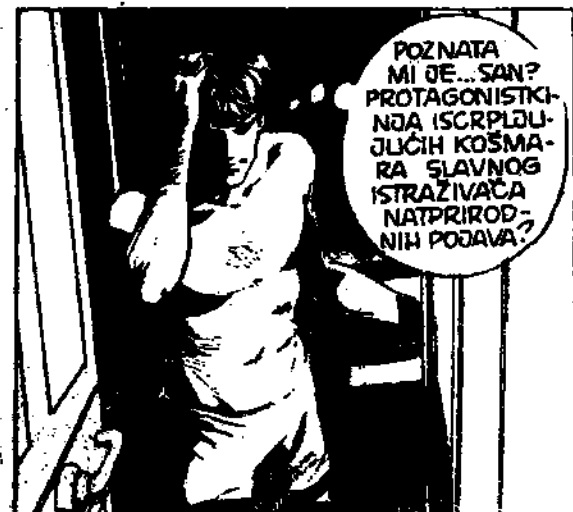

?

UMESTO
HEMATOMA
UKAZALA SE ZGOD-
NA DAMA. NIJE
LOSE, ALI JE TA SE
OO VRAGA,
ZBIVA??

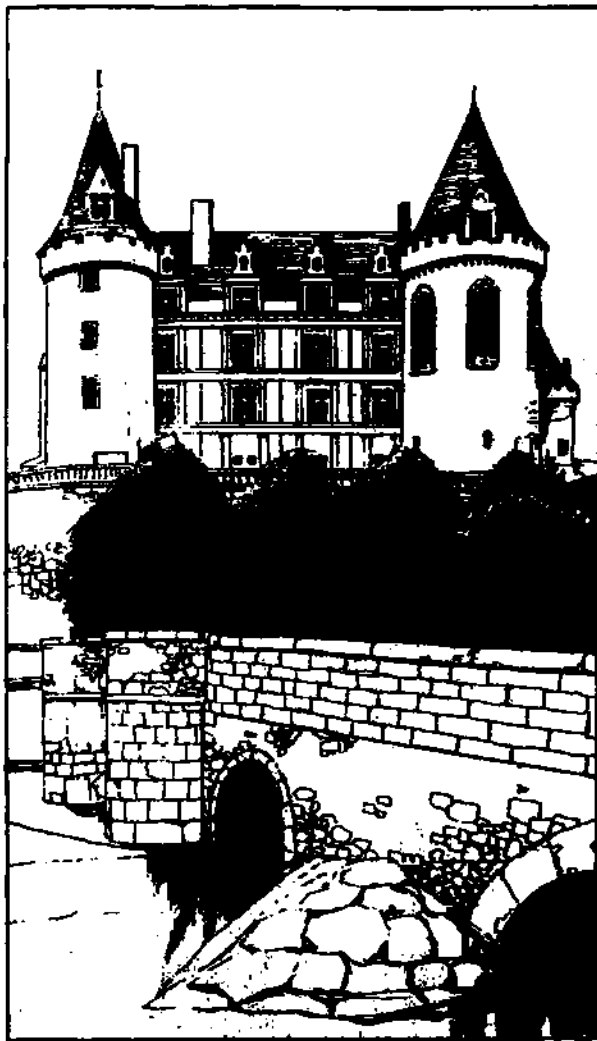
POZNATA
MI JE... SAM?
PROTAGONISTI-
KNA ISCRPLJU-
JUĆIH KOŠMA-
RA SLAVNOG
ISTRAŽIVAČA
NATPRIROD-
NIH POJAVA?

NE...

BUDAN
SAM.

HALIAR-
DE...

HMM?

INSPEKTOR
BLOK ZELI
DA TE
VIDI.

SADA?
UPRAVO SAM
SE ZADUBIO U
RADNOLU.

"JOŠ NISMO UHVATILI
ZLOČINCA, ALI NE-
ĆEMO ODUSTATI".
KOJEŠTARIJE.

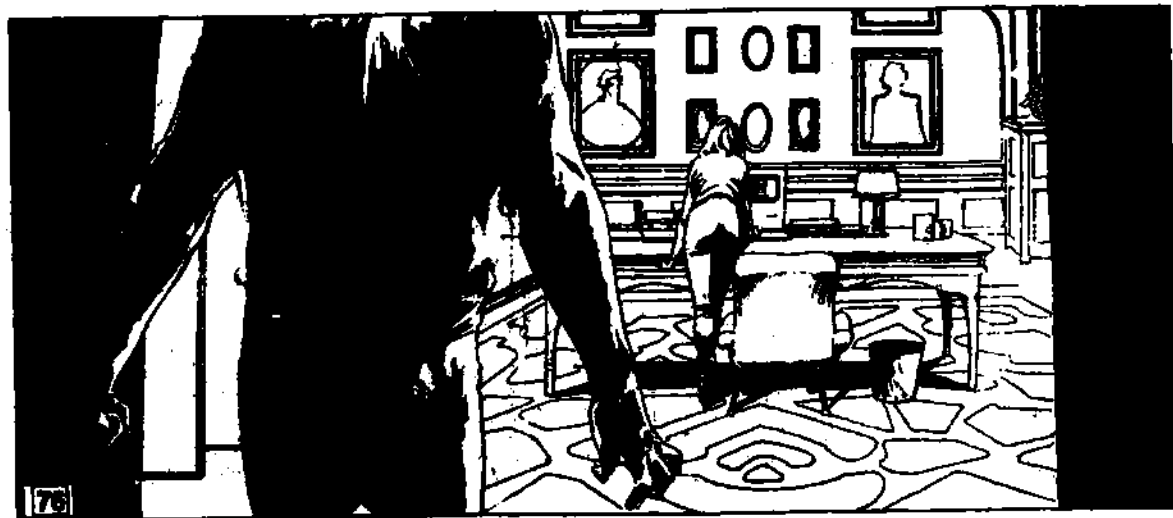
?!

NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.

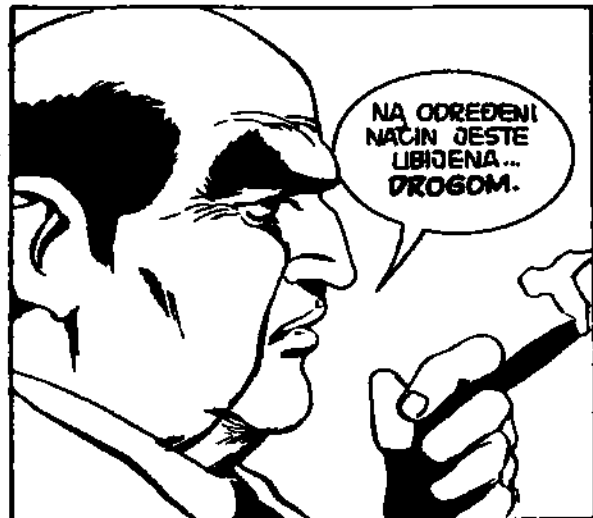

NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.

HAUARDE! UPLASIO SI ME, NISAM TE ČULA.

ŠTA RADIŠ?

TREBALO BI DA POPRIČAMO. ČIME SI SE CEO DAN BAVIO? U KOMPJUTER JE UKUCANA JEDNA JEDINA REČENICA...

NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.
NE MOGU DA SE SETIM.

TJA... NE MOGU DA SE SETIM. ZELEO BIH DA PONOVO NAPISEM "MEFISTA", MEĐUTIM SVE SAM ZABORAVIO.

JASNO TI JE, ZAR NE?

HM...

IZVINI, NISAM NAMERAVALA DA TE LIHO-DIM. NEĆE SE PO-NOVITI.

DA, MELISA... JASNO TI JE.

DROGA JE OB-
JAŠNENJE. ČARLI
PARKER * JE TA-
KOĐE IZGLEDAO
POPUT ŠEZDESE-
TOGODIŠNJAKA,
A BIO JE LILINE
STAROSTI.

* DŽEZ
SAKSOFO-
NISTA,
1920-
1955.

ONA JE, MEĐUTIM,
DELOVALA KAO DA JE
PREVALILA STOTU.

DOBRO, NE SITNI-
ČARI. NASLI SMO JE
NAKON DESET DANA,
TELO SE VEĆ RAS-
PADALO.

U SVAKOM SLUČAJU, PRAVI JE UZROČNIK
H.P. BLIN. NATERAO JU JE DA OSTARI
I LIMRE. ZVUČI LI
RAZUMNO?

NE.

NALIČIO
SAM DA NI
U ČEMU NE
TRAŽIM
SMISAO.
STVARI
POSTOJE ILI
NE POS-
TOJE.

BLOK, VEROVATNO NE SHVATAŠ. TOKOM
POSLEDNJIH ŠEST MESECI, DOK SE BLIN
PREOBRAZAVAO U MULTIMILIONERA,
PREMINULO JE VIŠE OSOBA KOJE
SU SA NJIM KONTAKTIRALE U
PROŠLOSTI. TAČNICE, RAČI
SE O DESETORO LIDI.

PRESTANI
DA LIRIJAŠ! AKO
NAČELNIK DOZNA
DA SI LIPLET U
ISTRAGU, ODRACE
ME.

HM,
GOSPO-
DINE.

IZVEŠTAJ KAŽE
DA JE U PITANJU
IZUZETNO RETKO OBO-
LJENJE, TAKOZVANI
„SINDROM METUZALE-
MA“... PRERANO STARE-
NJE. ZNAČI, NE RADI
SE O ZLOČINU.

OH, U PRINCIPU
NIKOGA NE UBI-
JAJU... SVI SU SAMO-
UBICE IJ UMIRU
PRIRODNOM
SMRCU.

ŠTA BI HTEO,
MLADIĆU? ČAK I DA
BUN RASPOLAŽE
PARANORMALNIM
MOCIMA, ZBOG ČEGA
BI IH PRIMENIO? DA
POČINI APSURDNI
MASAKR?

TJA.

LIPRAVO
ME APSURD-
NOST ZANIMA.

INTERESANTNO!
IZUČAVATI APSURD
ZA PEDESET FUN-
TI DNEVNO PLUS
TROŠKOV!

BEDA.
RAZMIŠLJAO SAM
O KORIGOVANJU
TARIFE.

A SADA ČEŠ MI
OTKRITI KLIJENTOV
IDENTITET.

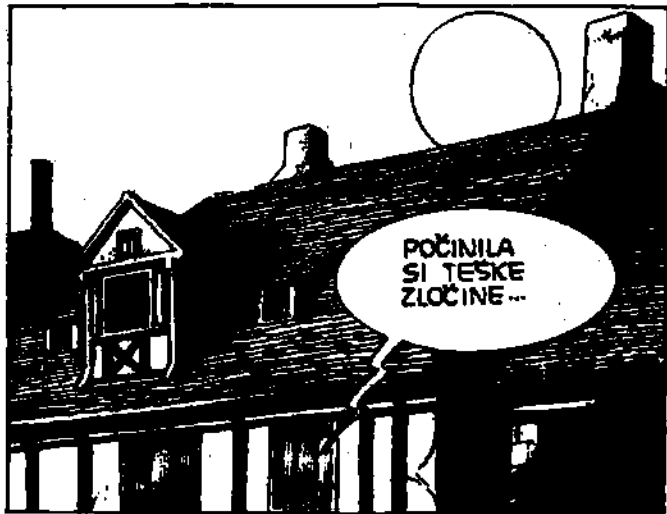
BAŠ JE
TO NAJ-
APSURDNIJA
POJEDI-
NOST.

POČINILA
SI TEŠKE
ZLOČINE...

..NATERALA
ME DA PUTU-
JEM TUNE-
LOM...

...LIPULILA ME
U SVET...

...LIMEŠTO DA
ZAUVEK OSTA-
NEM KRAJ
TEBE.

NE, OSVETA
NIŠE DOVOLJNA.
ČUTKE TE NAPUŠ-
TAM... ZBOGOM.

HAJAR...
DE...

HAUARDE...
TI SI?

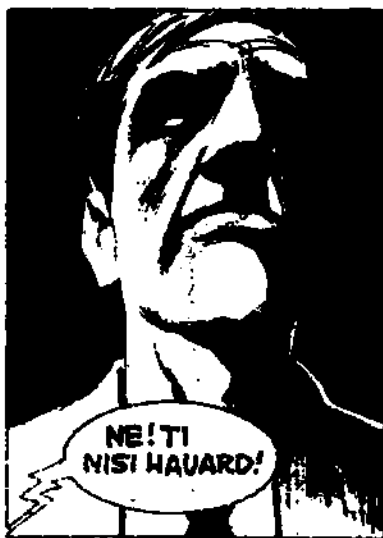
NE VICIM...
PRIBLIZ!
SE.

SINE...
DOSAO
SI.

ALI, TI--

NE! TI
NISI HAUARD!

KO...KO
SI?

IZDAHNI-LA JE.

NEBESA!
OČIGLEDNO
JE PUKLA AR-
TERIJA, PA
JOJ SE KRV
SKUPILA U
LISTIMA NIJE
BILU SUDENO
DA UMRE
NE MU-
ĆEĆI SE.

ŽALIM, GOSPODINE
BLIN, LITESNO JE MA-
KAR TO ŠTO JE IZGU-
BILA SVEST.

NEKADA
STE ME OSLOV-
LJAVALI SA HALLARD,
DOKTORE. PRISLU-
S-TVOVALI STE MOM
RODENJU.

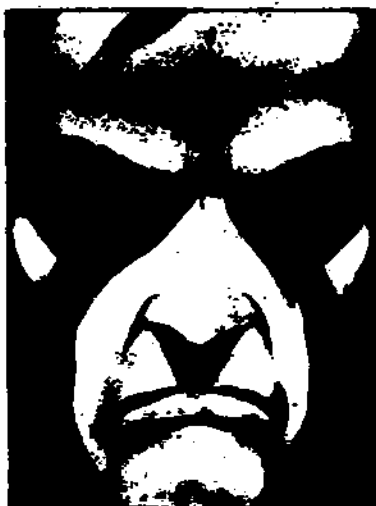

PROŠLO JE MNO-
GU VREMENA...HM...
DAKLE, PALA JE U KO-
MLU, VEROVATNO VAS
UOPŠTE NIJE
PREPOZNALA.

MISLI-
TE?

JA SAM, MEĐU-
TIM, UBEDEN DA
JE SHVATILA
KO SAM.

DANAS STE
BILI SVEDOK JE-
ZIVE SMRTI, DOKTO-
RE, ALI ONA NIKADA
NIJE STRAŠNIJA
OD ROĐENJA.

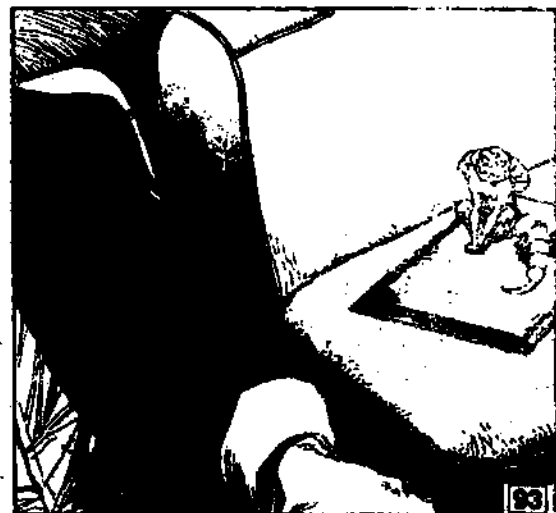
BESTRAGA! TO-
TALNO JE LUD.

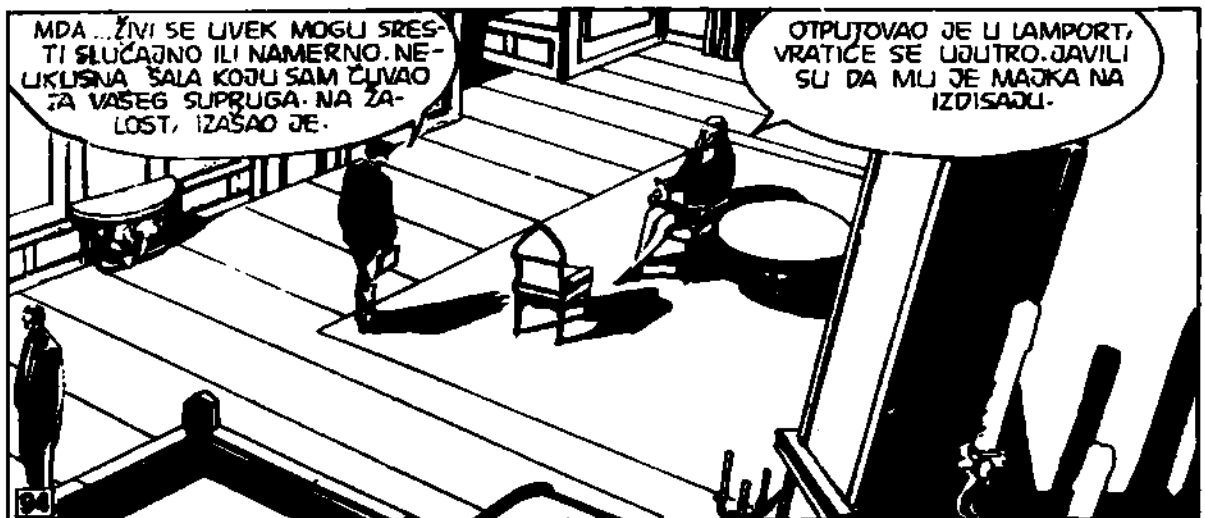
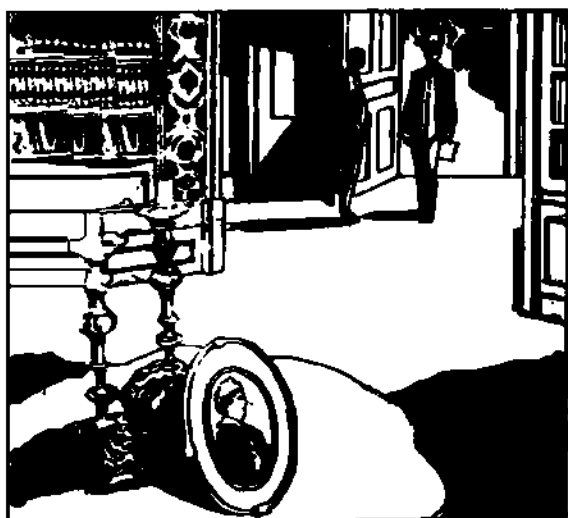

PISANJE ONIH
ODVRATNIH ROMANA SAS-
VIM GA JE IZBEZUMILO.
KAKO SE PONAŠAO PRE-
MA MAJCI! KAO DA GA
SE NIŠTA NE TIČE.

NIJE
POKAZAO NI
TRUNKE POŠ-
TOVANJA.

HMM... ZBILJA TEŽAK PERIOD ZA H. P. BLINA.

ŠTA HOĆETE DA KAZETE?

DA SAM STARI HARVARDOV PRIJATELJ, POBRINUO BIH SE DA UINACIM TELOHRAKATELJE. ČINI SE DA LJUDI KOJI SU SA NJIM IMALI BILO KAKVE VEZE PADAJU POPUT MUVA U DECEMBRU.

?!

MOLIM?! ČUŠTE... DILANE... NIJE TREBALO DA DOLAZITE, JER...

APSOLUTNO SE SLAŽEM. NAKON ŠTO ME JE IZUDARAO, MORAO SAM ZABORAVITI I NJEGA, I VAS I CELU PROKLETU PRIČU. TRUDIO SAM SE ALI NISAM MOGAO.

KAO DA SAM POSTAO OPSEDNUT. POLA GODINE BESPLATNO RADIM NA HARVARDOVOM SLUČAJU. UTVRDILO SAM DA SU MNOGI NJEGOVI POZNANICI STRADALI... SU VIŠE IH JE DA BI BILA U PITANJU KOINCIDENCIJA.

NAJVAŽNIJE JE, MEĐUTIM, DA OSEĆAM SATANSKI ZADAH, MELISA... ZADAH SUMPORA...

!

HA-HA-HA!
SMESNO...
GROTESKNO!
GOVORITE
O ĐAVOLU!

TAČNO, O OPREDEBOM ĐAVOLU. NEGO,
PREDLAŽEM DA STAVIMO KARTE NA STO.
ODLUČIO SAM DA DODEM OVAMO TEK POS-
TO SAM RAZGOVARAO SA SLUŽBENIKOM IZ
HALLARDOVE IZDAVAČKE KUĆE. HTEO
SAM DA POPRIČAMO.

DOSTA! PONUDIĆEMO VAM PIĆE, A ONDA
ĆETE OTIĆI. POGREŠILA SAM ŠTO SAM VAM
SE OBRATILA, ZA SVE SAM JA KRIVA. ČAK
SAM NAMERAVALA DA SE IZVINIM ZBOG
SUPRUGOVOG DIVLJAČKOG POSTUPKA,
ALI SADA MISLIM DA JE DOBRO
LIČINIO.

NE, MELISA...
NIJE DOSTA. SEM
TOGA, NE PIDEM I
BOJIM SE DA NEĆU
DOPUSTITI DA ME OTE-
RATE. INACE STE U
PRAVLI... ZBIJDA STE
ZABRILJALI.

NASLUJIO
SAM UŽAS
ČIM SAM
VAS UGLE-
DAO, ME-
ĐUTIM
DUGO
MI JE
TREBALO
DA SHVA-
TIM DA ISTI-
SKI OBJEKAT
ISTRAGE NI-
JE H.P.
BUN...

...VEĆ VI, MELISA.
INTERESUJE ME ONO
ŠTO STE PREČUTALI,
TAJNA KOJU NOSITE U
OČIMA. GOVORITE.

PRETERANO JE APSURDNO.

ODLIČNO, APSURD I JESTE MOJE ZANIMANJE. KADA BISTE MI PRUŽILI RACIONALNO TUMAČENJE, BIO BIH RAZOČARAN.

ZA IME SVETA! UPORNO SAM VEROVALA DA JE U PITANJU SUGESTIJA, IGRA... NISAM OZBILONO RAZMIŠLJALA O SITUACIJI DOK...

...DO SADA. NAJZAD STE LIVIDELI, ZAR NE?

NE! PLAŠIM SE ONOGA ŠTO LIVIDA HAUARD. SUVIŠE JE UZEO K SRCU NEDUŽNU ŠALU, SUVIŠE.

POČELO JE PRE NAŠEG SUSRETA, KADA SAM I SAMA DOSPELA U KRAJNJE OČAJNO STANJE. ALKOHOL, DROGA, DEPRESIJA... LOBČAJENO. OBRELA SAM SE U TUNELU BEZ IZLAZA.

„ NE SEĆAM SE TAČNO KADA SE DOGODILO... ”

MALA?!

REKLA JE DA JE
DEMON, A DA SAM BILA
NESPOSOBNA ZA DISKU-
SIJU. PRIHVATILA
SAM ŠALI...

ČUDIŠ SE
LI OD ONIH
ŠTO ISPLINJAVAJU
ZELEJE U ZA-
MENI ZA
DUŠU?

DA, NEMOGUĆE
ZELEJE. NA PRIMER,
DA TE IZVUCEM
IZ TUNELA. BEZ
MENE NIKADA
NE BI USPELA,
SHVATAŠ LI?
IZVEŠĆI
TE I POMO-
CI TI DA
SE PRI-
BEREŠ.

HA-HA-HA! ŠTA ČEKAMO?
HAJDE, UZMI MI KRV... LIKOLIKO
SE NIJE UTOPILA U ALKOHO-
LU. HA-HA-HA!

AAH!

SWISS ARMY

101

„ZIDovi su iščezli. Bile smo u potpunom mraku sedeći ni na čemu.
Druga dimenzija...“

» ZASPALA SAM... MOGLA SE JEDNOSTAVNO
BARDITI O KOŠMARU. »

» MEDITIM, POŠTO SAM SE PROBUDILA,
UGLEDALA SAM POSEKOTINU... »

»... I DOŠ NEŠTO. »

VIDIS
LI?

NARAVNO,
POGLELA SAM
DA NADEM RAZUMNO
OBRAZLOŽENJE. LJE-
DILA SAM SEBE DA
SAM SANJALA.

BRZO SAM SVE ZA-
BORAVILA. U NAJGOREM
SLUCAJU, U PITANJU
JE BILA SALA NEPOZ-
NATE DEVOJKE... AKO
MI SE, ZAPRAVO, NIJE
DESILO DA SAM ZAPALA
U DELIRIJUM TRE-
MENS.

TOA...KOD
MENE SAKAKO
NIJE BIL RECI
O ALKOHOLONOG
NEURACLIN-
LIVOSTI.

ŽIVOT MI
SE POTPUNO
IZMENIO.
OPORAVILA
SAM SE,
OTKRILA
SINE RA-
DOSTI. NE-
DOSTAJALA
MI JE
SAMO...

... LJUBAV.

ZAKOLELA
SAM HALIARZA
NA PRVI
POBED. LIKO
JE SU-
GESTIJA O
SPORAZUMU
SA GARDIOM
POMOGA MENI.
VALDA CE
SRASTI I
NOGA.

*LEK ČIJI SU TERAPEUTSKI
EFEKTI ZASNOVANI NA
SUGESTIJI.

"... DAVO JE DOŠAO PO ONO ŠTO MU PRIPADA!"

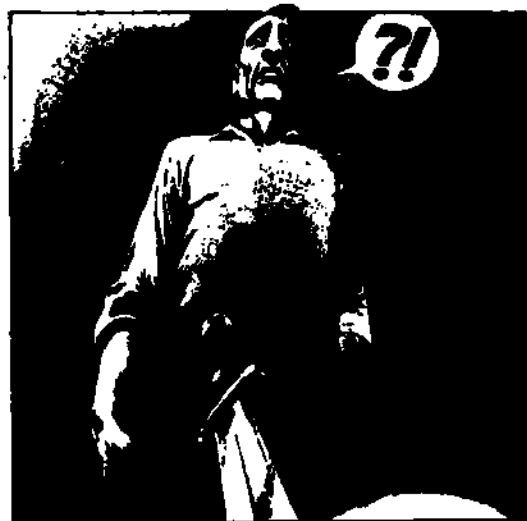

MRTAV!
MRTAV!

KRAAAAK

OH, DOBRO
TI JE POZNATO
DA SE POKOJ-
NICI...

...VRA-
ČABU!

SLOK

NEEE!

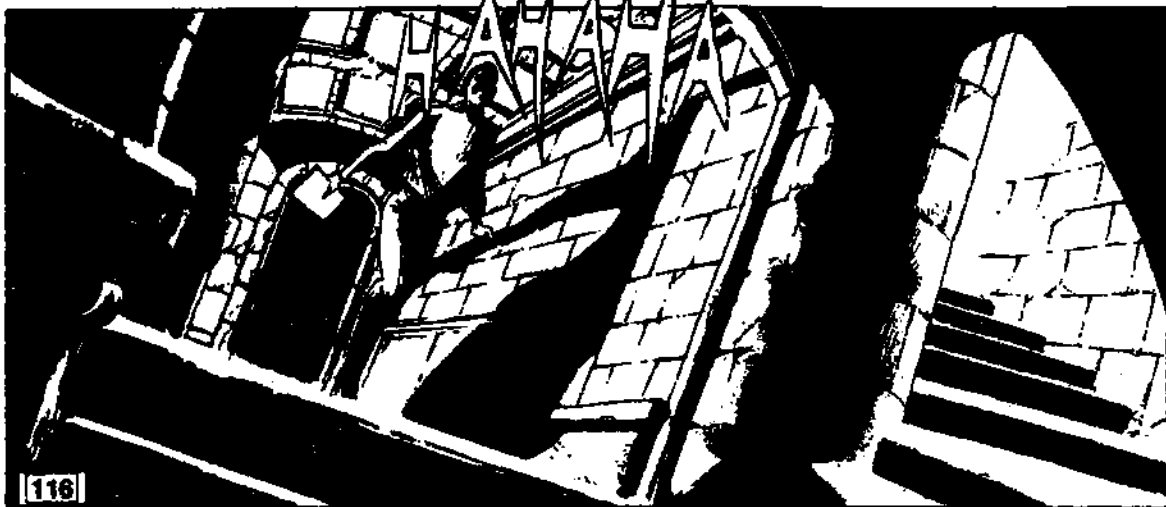
NEMAM KLASIČ-
NU BIBLIOLU...

?

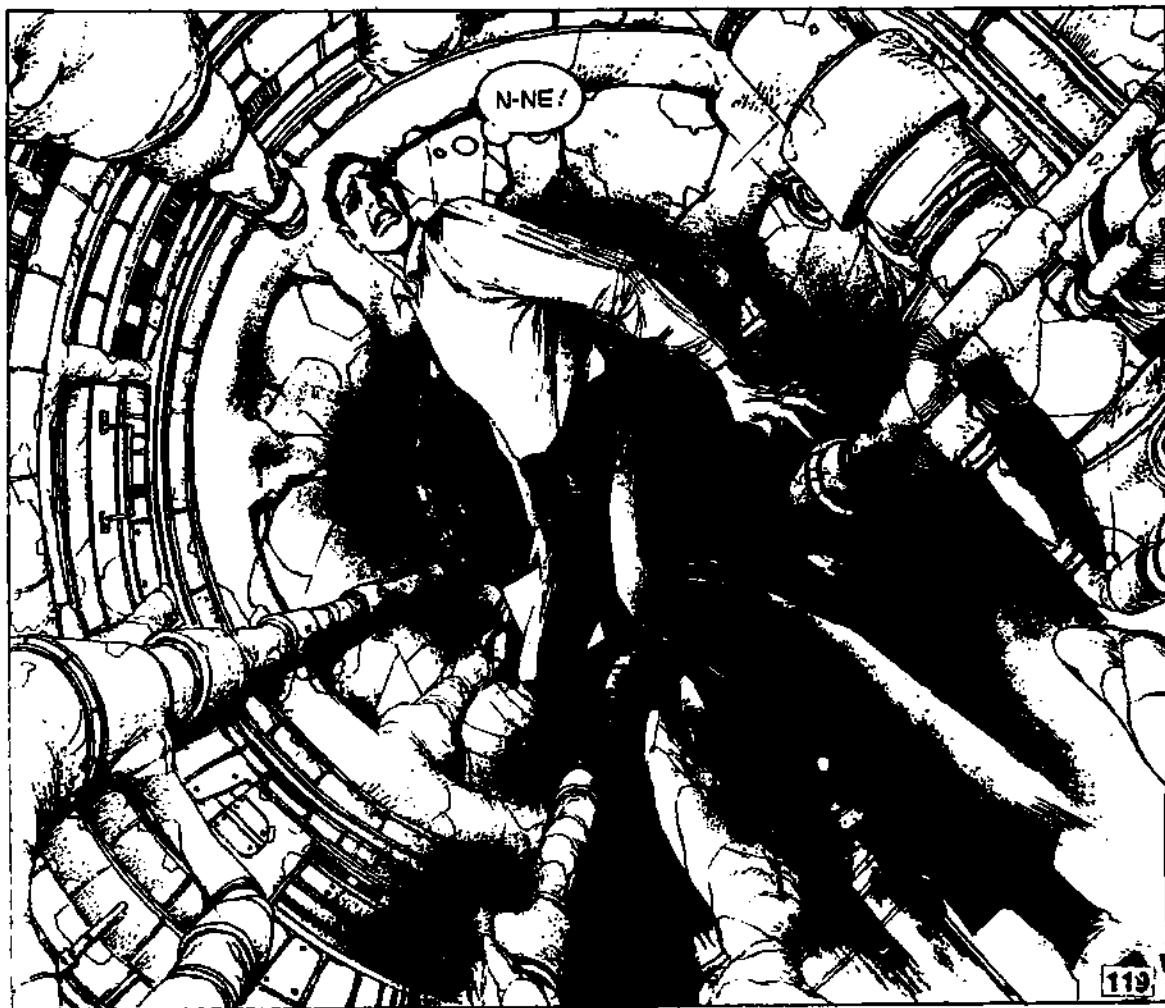
...ALI I OVO
ČE POSLI-
ŽITI.

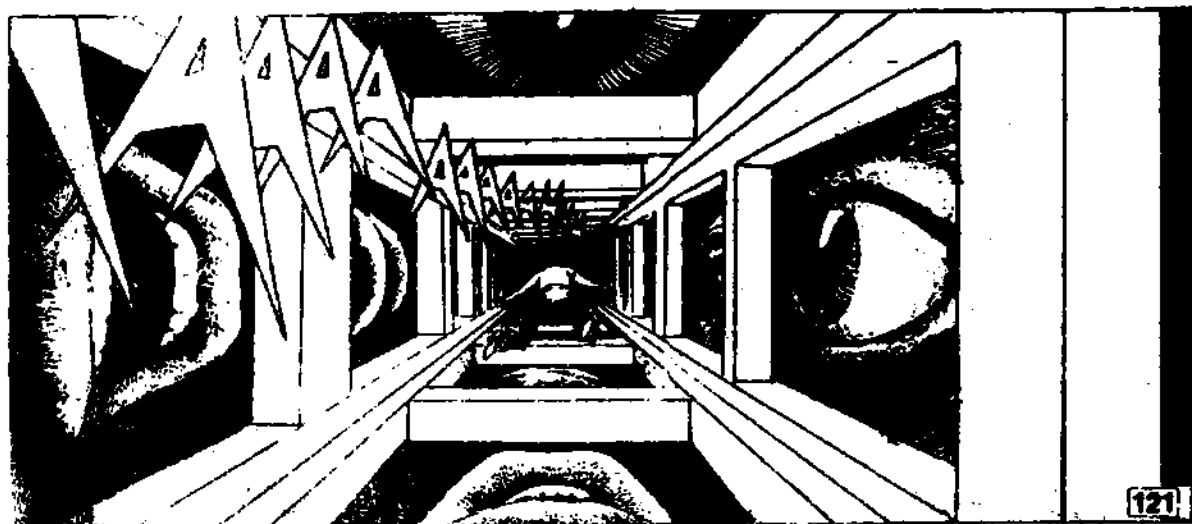

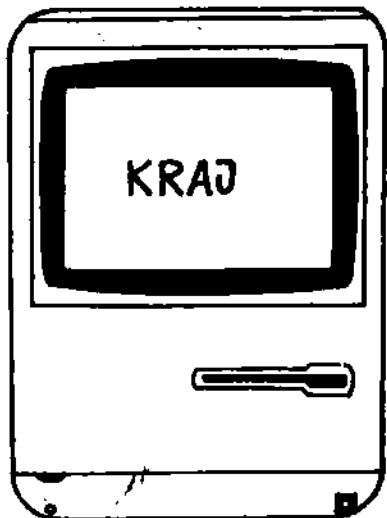
MUŠKARAC
PRODAJE DU-
ŠLI ŽENI. MEĐU-
TIM, NJEGOV SE
UKLETI DUH VRAĆA
DA BI LIKVIDI-
RAO SAMOG
SEBE.

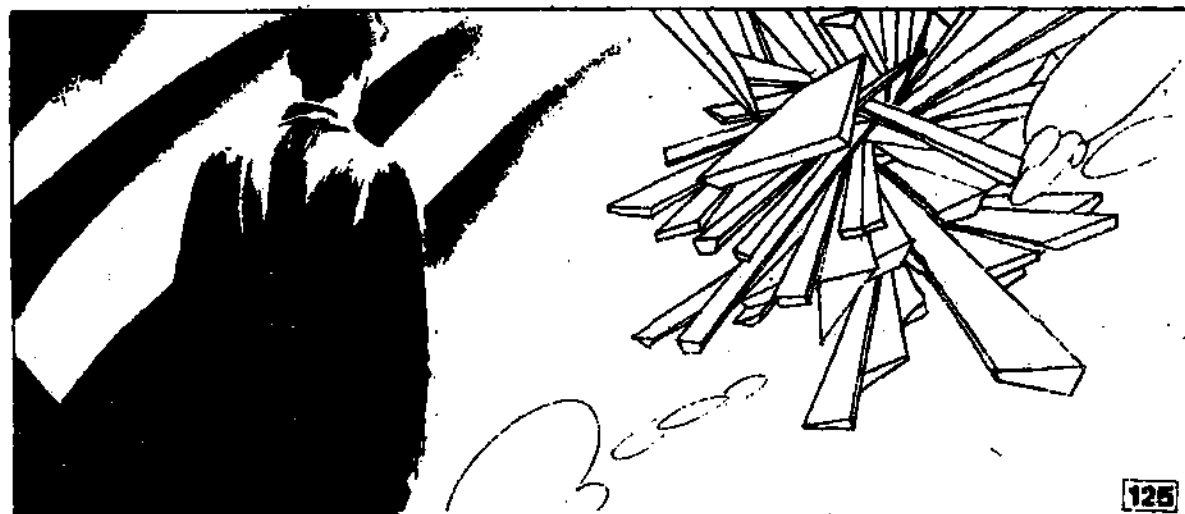
RADNJA „MEFISTA“..
SEČAŠ LI SE?

TO JE
JEDINO OB-
JASNJENJE .
IREALNOŠĆU
SE NAJBOLJE
TUMAČI
STVARNOST.

„ NEKAKO MI JE DOTURILA RUKOPIS, ŠTO MI
JE SPASLO ŽIVOT. ”

„ NIJE SE RADILO O ODRAZU, VEĆ O OSOBI
SA ONE STRANE OGLEDALA. ”

„ APSOLUTNO JE NEBITNO DA LI SU MISLI
ZAPISANE ILI NE. ”

NA ODREĐENI
NAČIN... ALI KO-
DI NAČIN? GDE
SE POJAVIO
OTVOR? ..

DABOME...HEMATOM! PESNICA JE BILA
SATANSKA, SA PODRUČJA IZMEĐU DVA
SVETA. HARVARD POTER BUN NAČINIO
JE PROLAZ ... PREKO MENE!

PREMI-
NJLA
JE.

U SVAKOM SLU-
ČAJU, STANJE JE
BILO BEZNADEŽNO.
TREBALO JE DA UK-
LONIMO APARATE,
KAKO SMO POSTU-
PILI SA GOSPODI-
NOM BUNOM.

IPAK,
OVAKO JE
PRIROD-
NIJE.

KAKO STE JE MALO-
ČAS OSLOVILI? ČUD-
NO IME...

MALA.

ENCIKLOPEDIJA STRAHA

KNJIŽEVNOST STRAVE I UŽASA

Od A DO Ž

Dragi čitaoci,

I ovom prilikom nudimo vam enciklopediju u stilu vašeg omiljenog strip-junaka Dilana Doga. Nadamo se da će vas sažeti osvrt na književne autore žanra strave i užasa podstaći da u bibliotekama potražite neka od navedenih dela i uživete u sjajnim tvorvinama horor-literature.

REDAKCIJA

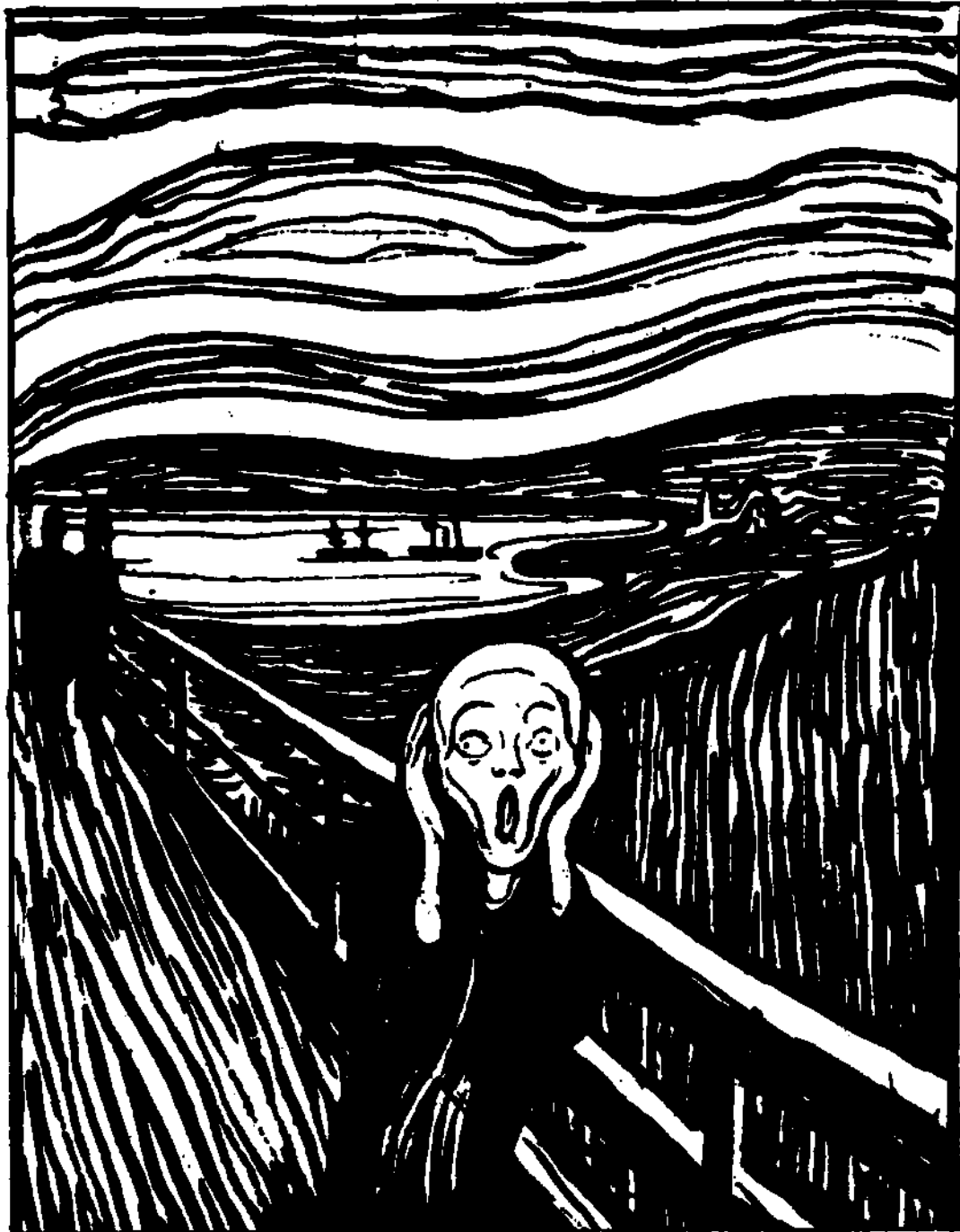
ANTIČKA STRAVA

»Zmija je bila mala, ali je iz tela isisavala neverovatno mnogo krvi. Na mestu gde bi zarila zube koža je trunula do same kosti. Telo se pretvaralo u ogromnu, otvorenu ranu . . .*

Ovaj jezivi opis nalazi se u delu »Farsalija« latinskog pesnika Lukijana koji je živeo u I veku nove ere. U devetoj knjizi čuvene poeme Pompejevi vojnici, povlačeći se preko libijske pustinje, postaju žrtve zastrašujućih gmizavaca. Svaki je

čovjek umirao na drugačiji način, krajnje okrutan. Neki bi se naduvavali dok ne bi bukvalno eksplodirali, nekima je krv izbijala kroz kožu, neki bi poludeli, a neki se, opet, jednostavno raspali. U gornjem je opisu, očito, reč o sepsi usled koje se leš dekomponovao dok od njega ne os-

tane tek vlažna mrija na pesku. »Farsalija« sadrži druge, podjednako užasne scene, poput evokacija surovih bitaka i doživljaja čudnih, deformisanih kreatura, kao što je Eriht (biće koje se hrani leševima). Pa još kažite da Lukijan nije imao bujnu maštu!

Užas iz prošlosti, sadašnjosti i budućnosti; »Urlík« Edvarda Munka

Dakle, horor žanr oduvek je bio popularan. Navedeni »bestseler« pojavio se 65. godine naše ere u vidu osude imperatora Nerona.

Filosof Seneka u svojim je tragedijama takođe pokazao skloposti ka stravi i užasu. Ondašnji vladari /Kaligula, Klaudije, Neron/ predstavljali su neiscrpni izvor inspiracije. PETRONIJE ARBITAR u »Satirikonu« ostavlja izuzetno uspele horor-stranice, na primer u priči o vukodlaku.

Tokom II veka, za vreme nešto prosvetljenije vladavine Marka Aurelija, filosof APULEJ, osumnjičen da se bavio vrdžbinama, napisao je fantastički roman »Zlatni magarac«. U tom mozaičnom delu ne manjkaju ni odlomci čiste strave, poput avanture ARISTOMENA i SOKRATA u veštičjoj jazbini ili prizora kada TELIFRON u ruci drži vlastiti nos /voštani, jer mu je pravi odrezan dok je spavao/. Sve je, međutim, začinjeno dozom lekovite ironije.

Srednjovekovna literatura takođe nudi pojedinačne tvorevine od kojih se diže kosa na glavi — u islandskim sagama, anglosaksonskoj poemi »Beovulf« i, dabome, Danteovom »Paku«. Ni Bokačo u »Dekameronu« nije mogao da se odupre iskušenju.

Inspirisani Senekinim teatrom, engleski dramaturzi elizabetanskog doba obilato se služe prizorima nasilja, okrutnosti, horora i fantazije: MARLOU u »Doktoru Faustu«, »Jevrejima sa Malte« i »Tamerlanu«; KID u »Španskoj tragediji«; VEBSTER u »Vojvotkinji od Amalfija« i »Belom đavolu«. Što se tiče ŠEKSPIRA, izbor je bogat — »Hamlet«, »Kralj Lir«, »Tit Andronik«. U »Titu Androniku«, recimo, detaljno je opisana ljudožderska zabava.

Nešto slično srećemo tek znatno kasnije u dramama FRIDRIHA ŠILERA.

BARKER, KLAJV /1952 — /

»Svi smo krvave knjige; gde god nas otvore, crvenimo se.« Klajv Barker zbilja voli demone — pakleni Cenobiti iz »Helrajzera« doživljavaju vrhunsko zadovoljstvo jedino prilikom ekstremne patnje, čak i vlastite. Autor ih ne osuđuje, a scene niže sa očitim uživanjem.

Crtež Klajva Barkera za »Kabal«

Za Barkera to su istinski heroji — različiti, individualisti, pobunjenici, poete. Vizionar nalik na Hijeronimusa Boša, Barker kreira pakao na svakom nivou: od rituala u podzemnoj železnici na Menhetnu, preko gigantskog Moloha, načinjenog od delova ljudskih tela, do vampirskog tumora što se kljuka kinematografskom animacijom /»Celuloidno dete«/. Silkar i režiser /»HELRAJZER«, »KABAL«/, Barker najuspešnije izražava fasciniranost krvlju i monstroznošću putem literature, pri čemu pokazuje sjajan smisao za humor. U »Knjigama o krvi« zapisao je i sledeću rečenicu: »Nema radosti ravne STRAHU.«

BEKFORD, VILJAM /1760 — 1844/

U »Hiljadu i jednoj noći« Šeherezada priča o kalifu VATEKU koga je majka, veštica KARATIS, odbacila, pa on, iz gneva, sklapa sporazum sa demonom EBLISOM i čini jezive stvari ne bi li ovladao moćima i bogatstvom preadamitskih sultana. Na kraju, u palati podzemnog plamena, nalazi jedino večno prokletstvo.

Vilijam Bekford napisao je »Vateka« pošto je napunio dvadeset godina. Bogat gotovo kao izmišljeni kalif, isto takav megaloman i ljubitelj rafiniranih i zabranjenih zadovoljstava, sagradio je ogrom-

ni, ekstravagantni dvorac FONTHIL. Sas-
tojao se iz bezbroj manjih i većih prostora,
kula, terasa, stepeništa, tajnih prolaza,
galerija, biblioteka, salona ukrašenih
najlepšim spomeničkim blagom Evrope i
Orijenta. Kada se glavni toranj, visok oko
stotinu metara, srušio prilikom oluje i oz-
biljno oštetiо građevinu, Bekford je ut-
vrdio da nema novca za neophodne po-
pravke. »Fonthilski kalif« je bankrotirao i
nikada se više nije finansijski oporavio.

BIRS, AMBROZ /1842 — 1914?/

»Nitkov je hrana za crve, finalni pro-
dukt čija smo mi prvobitna materija.«
Ova sarkastična rečenica suština je ci-
nizma Birsovog »REČNIKA O ĐAVOLU«.

Ambroz Birs potomak je ekscentrične
porodice — njegov otac MARKUS AU-
RELJUS iskreno je verovao da je desna

ruka predsednika države, a stric LUCI-
JUS VERUS organizovao je ekspediciju i
otputovao u Kanadu nameravajući da pri-
voli Kanadane da se pobune protiv bri-
tanske dominacije. Mladi Ambroz je po-
begao od kuće i rodaka koje nije podno-
sio /u mnogim je pripovetkama opisao
bračne parove i decu što su se među-
sobno ubijali. Posebno je zanimljiva pri-
ča »KLUB RODOUBICA«/, da bi aktivno
učestvovao u građanskom ratu. To mu je
pružilo inspiraciju za najuspelije i najis-
krenije tvorevine, poput sjajne meditaci-
je o smrti u »PARKERU ANDERSONU,
FILOSOFU«. Pošto je uspostavljen mir,
zaposlio se kao novinar u San Francisku.
Žučno je napadao netalentovane umetni-
ke, podmitljive političare i beskrupulozne
biznismene. Stekavši bezbroj neprijate-
lja, nikuda nije išao bez revolvera u
džepu. Istovremeno je pisao pripovetke

Ambroz Birs na anonimnoj karikaturi (1890)

o užasu, smrti i nepodnošljivosti života /»Letnja noć«, »Smrt Halpina Frejzera«/, efektima zastrašivanja /»Put obasjan me-sečinom«/, priviđenjima i čudovištima /»Oči pantera«, »Ukleta stvar«/.

Birs je značajno uticao na ČEJMSBER-SA, SMITA i LOVKRAFTA opisujući onostrane dimenzije /»Karkosa«/ i nevid-lijive monstrume /»Ukleta stvar«/. Njegov karakteristični crni humor javlja se upo-redo sa stravom i užasom — dva poglav-lja »Uklete stvari«, na primer, nose naslo-ve »Ne jede se uvek ono što je na sto-lu«/ u pitanju je leš/ i »Mada nag, čovek može biti u okovima«.

Naročito je interesantna Birsova zbir-ka priča pod nazivom »MISTERIOZNA IŠČEZNUĆA«. Sam je autor doživeo sud-binu svojih junaka — godine 1913, u jeku revolucije, pošao je u Meksiko da se pri-druži Panču Vilji. Nestao je i više se za njega nije čulo. Tvorac »Misterioznih iš-čeznuća« misteriozno je iščeznuo.

BLEKVUD, ALGERNON /1869 — 1951/

Mora li se verovati u priviđenja da bi se o njima pisale izvanredne priče? Nije ne-ophodno, rekao bi M. R. Džejms. Engles-ki majstor pripovedanja o duhovima bio je. međutim, suprotnog mišljenja. Vrlo je studiozno prilazio paranormalnim fen-omenima, okultizmu, ezoterizmu, misticizmu i orijentalnim religijama. Pre nego što bi počeo da radi, trudio se da »oseti« spektralnu atmosferu, da sam iskusi ono čemu je želeo da podvrgne čitaoca.

Posećivao je ukleta zdanja /»Sluša-lac«, »Pusta kuća«/ i na koledžu izuča-vao tajne kulte Crne šume.

U nekoliko se vrlo zanimljivih pripove-daka javlja piščev alter ego DŽON SAJ-LENS /vidi DETEKTIVE OKULTNOG/ koji iznosi autorove teorije o nadnaravnom.

Blekvud je, takode, mnogo putovao. Panjao se na Alpe i kanuom plovio ka-nadskim rekama. Stoga se u njegovim delima često opisuje prirodni ambijent — planine, jezera; šume, divlji i izolovani krajevi nastanjeni zastrašujućim bićima /»Veštičje ostrvo«, »Snežni sjaj«, »Staza sudbine«/.

Među najboljim Blekvudovim tvorevi-nama svakako je »VENDIGO« u kojem demon u formi vetra caruje kanadskim šumama.

BLOH, ROBERT /1917 — /

Kao šesnaestogodišnjak već je pisao dela strave i užasa. Svom velikom uzoru H. F. Lovkraftu posvetio je horor-parodi-ju »Zvezdani užas«.

Nakon mladalačkog perioda Bloh je našao vlastiti put. Karakterišu ga jezovi-te, ironične pripovetke, obojene crnim humorom i tipičnim, neočekivanim ras-pletom.

Autor bezbroj priča o smrtonosnim, ali simpatičnim »psihoubicama«, Bloh je u delu »ISKRENO VAŠ, DŽEK TRBOSEK« ponudio sarkastičnu i metafizičku verziju storije o dobrom, starom Džeku.

U romanu »Psiho« /po kojem je snim-ljen čuveni film Alfreda Hičkoka/ stvorio je prototip šizofreničnog zločinca NOR-MANA BEJTSA.

BREDBERI, REJ /1920 — /

Odrasti — eto istinskog užasa! Rej Bredberi nikada nije zaboravio svoje de-tinjstvo, mirni gradić na Srednjem zapa-du, ljujašku na verandi, stari radio na ko-jem je slušao muziku za ples, dragstore gde je kupovao sladoled i sodu, luna-park, stripove o Baku Rodžersu, polja deteline i beskrajno duga leta. Nostalgič-na Amerika koja možda postoji samo na ilustracijama Normana Rokvela i u filmo-vima Frenka Kapre krije, međutim, i tam-nu, zastrašujuću stranu. U luna-parkovi-ma ima i opasnih igračaka, veštica i ludila /»Jesenji ljudi«, »Patuljak«, »Nacrtani čo-vek«/; decu posećuju bića iz drugih di-menzija, /»Emisar«/ ili su ona sama mon-strumi /»Čovek sa gornjnjeg sprata«/.

Mnoge Bredberijeve priče odvijaju se u »zoni sumraka«, gde se dan graniči sa noći, leto sa jeseni, detinjstvo sa puber-tetom. Iz misteriozne budućnosti, kao tokom noći veštica, izranjaju tajne i stra-hovi. U tom smislu posebno su uspele pripovetke iz zbirke »Oktobarska zem-lja«.

Biskvudov »Vendigo«; crtož Meta Foksa za reviju »Slavne fantastičke misterije« (1944)

U sasvim netipičnom naučnofantastičnom romanu »Farenhajt 451« dotiče se problema paranoje, dok su »Martovske hronike«, jesenja poema, specifični, ironični omaž Edgaru Alanu Pou.

CRNI ROMANTIZAM

Petrus Barel /1809 — 1859/ bio je istinski dendi, čovek rafinirane elegancije i makabrističkog stila, uvek odeven u

crno, negovane brade na otmenom, ble-
dom licu, zbog čega su ga neki prijatelji
duhovito nazivali vukodlakom. Kao dva-
desettrogodišnji mladić napisao je
»Čampavert, besmrtni priče«, katalog
okrutnosti, strave i različitih tipova umi-
ranja, obojen karakterističnom ironijom.

Njegovo je delo nekoliko godina kasni-
je inspirisalo ISIDORA DUKASA /1846 —
1870/ da pod pseudonimom grof od Lot-
reamona objavi vizionarske »Mafdororo-
ve pesme«, tekst koji dostiže same gra-
nice nadrealističkog apsurda.

Ilustracija Virđžila Finleja za jednu Bradberljevju priču (1952)

Pobuna protiv građanskih konvencija, sklonost ka iracionalnom, makabrističkom i izuzetnom glavne su odlike romantičkog pokreta, a javljaju se kod engleskih poeta Kolridža, Bajrona, Šelija, u gotskom romanu i pripovetkama Hofmana.

U Francuskoj se posebno razvila moderna naracija podstaknuta tada strogo zabranjenim tekstovima markiza de Sada. Među značajnim autorima ovog žanra su: ŽIL AMEDE /»Đavolice«/, ŠARL NODIJE /»Smara«/, PROSPER MERIME /»Venera sa lila«, »Lokis«/, TEOFIL GOTIJE /»Kapetan Frakasa«, »Besmrtna smrt«/, ONORE DE BALZAK /»Šagrinska koža«/.

U Nemačkoj su se takođe, osim Hofmana, pisci uspešno iskušavali u romanizmu. Naročito bi trebalo istaći JEREMIJASA GOTLIFA čija novela »Crna žaba« i danas kod čitalaca izaziva jezu.

ČEJMBERS, ROBERT V. (1865 — 1933)

»Čudna je noć u kojoj blistaju crne zvezde/i čudni meseci plove nebom. . .«

»KRALJ U ŽUTOM« Čejmbersovo je remek-delo koje dostiže umetničke vrhunce, gde reči svetlucaju poput otrovnog nakita Medičijevih, zvone kao rajska muzika i strašnije su od smrti. »Kralj u žutom« esencija je horor-žanra — ko ga bude čitao iskusiće užas, rizikovati da poludi i nikada neće zaboraviti Karkosu u kojoj su zvezde crne, kojom promiču seni ljudskih misli i gde se radaju isključivo blizanci. Verujte, večno ćete biti opsednuti HASTUROM, KASILDOM i BLEDOM MASKOM. Nайдete li na osobu što nerazumljivo mrmlija, izgubljeno gleda i u ruci drži knjigu žutih korica, pomoći nema — prekasno je!

Svejedno, od srca vam preporučujemo »Kralja u žutom«. Problem je, međutim, u tome što drama o kojoj smo pričali ne postoji. Radi se o imaginarnom delu (poput Lovkarftovog »Nekronomikona«).

Autor ljubavnih romana i boem, Robert Čejmbers ušao je u književnu istoriju zbirkom pripovedaka o zastrašujućim efektima izmišljene horor-literature.

The King in Yellow

Robert W. Chambers

Čejmbersova ilustracija na koricama prvog izdanja »Kralja u žutom«

Dakle, utešite se! Ako je čitanje ponekad dosadno, barem ne pretil opasnost da sidete s uma.

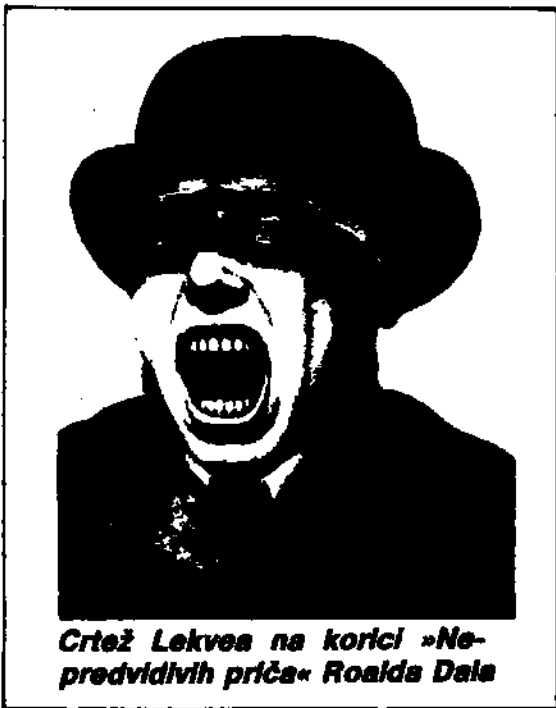
DAL, ROALD (1916 — 1990)

Heroj iz drugog svetskog rata, Roald Dal iskazao se kao istinski majstor pripovedanja u britanskom stilu. Njegova su dela obeležena dozom crnog humora i makabrističkom atmosferom. Čitaoca podilaze trnci, jer bi se nešto od opisanog u Dalovim pričama sasvim sigurno moglo desiti i bilo kome od nas.

U tom smislu antologijski je primer pripovetka »Poljubac, poljubac« gde autor dokazuje da su deca naročito naklonjena stravi i užasu. Dal je i inače sjajan dečji pisac, obdaren bujnom, razigranom maštom (»Veštice«).

DETEKTIVI OKULTNOG

U pitanju su, dakako, kolege i učitelji našeg omiljenog junaka Dilana Doga. Profesija istraživača natprirodnih pojava ima svojevrstu istoriju. Prvi detektiv okultnog bio je profesor Heselijus autora LE FANUA — psihijatar koji se suprotstavljao nadnaravnom ponekad upražnjavajući egzorcizam, a ponekad opsednutima propisujući sredstva za umirenje. Heselijusovi pacijenti odlikovali su se zajed-

Crtež Lekvea na korici »Nepredvidljivih priča« Roalda Dale

ničkom sudbinom: bez obzira na doktorovu sposobnost, ostajali su neizlečeni.

Detektiv koji je zbilja rešavao slučajeve s one strane realnosti i hvatao manijakalne kriminalce od krvi i mesa bio je Hodžsonov KARNAKI. Koristio se tradicionalnim postupcima u stilu Šerloka Holmsa, ali i magijskim metodama lovaca na čudovišta.

Blekvudov DŽON SAJLENS takode se suočavao sa hororom. Kao parapsiholog, boravio je u naselju kojim su zacarile veštice (»Antičke čarolije«), vodio bitku protiv egipatskih monstuma (»Vatreni osvetnici«), izlečio vukodlaka što je živeo na usamljenom baltičkom ostrvu (»Pseće polje«).

Tridesetih godina belgijski novinar ŽAN REJ preradio je serijal o HARIJU DIKSONU, američkoj imitaciji Šerloka Holmsa. stvorivši lik detektiva koji se uspešno nosio sa okrutnim sektama, antičkim božanstvima, paklenim pronalascima, podzemnim čudovištima. Autor je objavio oko stotinu uzbudljivih epizoda smeštenih u ambijent Velike Britanije.

Pomenućemo na kraju profesora VAN HELSINGA, specijalistu za vampirologiju, ŽILA DE GARDENA, doktora TAVERNERA i SOLARA PONSА, nezaboravne junake horor-literature.

DOJL, ARTUR KONAN (1859 — 1930)

Šerlok Holms je nesumnjivo lik svetlosti, zasnovan na logici i racionalnosti. Ipak, neke od njegovih istraga protkane su natprirodnim (»Baskervilski pas«, »Vampiri iz Saseksa«).

Konan Dojl je očito imao smisla za mračnu stranu pojavnog sveta o kojoj je pisao u apsolutno fantastičkim pripovetkama. »Kapetan Polarne zvezde« i »Totov prsten« govore o ljubavi nakon smrti; »Gospodin Lambert« i »Slučaj gospođe Senoks« opisuju nemilosrdne osvetnike; u »Mumiji« i »Užasu sa visine« glavnu reč vode klasični i potpuno originalni monstri.

DŽEJMS, HENRI (1843 — 1916)

Da li ste čitali kratki roman Henrija Džejmса »Krug života«? Ako niste, potrudite se da što pre upoznate dvoje dečice, Majlsa i Floru, kojima jeziva prividenja Kvint i mis Džesel pokušavaju da ukradu nedužnost, i senzibilnu učenicu što je jedina u stanju da vidi nakaze i shvati njihove zle namere, ali joj niko ne veruje. Autor će krajnji sud prepustiti vama — postoje li zbilja duhovi ili se radi tek o plodu bujne mašte? Ovakvim postupkom sjajni Džejms postiže izuzetan efekat, kao da potvrđuje mišljenje M.R. Džejmса kako tumačenje treba uvek da bude racionalno, međutim krhko i, samim tim, neprimenjivo na realnost.

ARTHUR CONAN DOYLE

L'ANELLO

DI TOTI

TUTTI I RACCONTI FINI

Anonimna ilustracija na korici knjige »Totov prsten«

Amerikanac Henri Džejsms, autor čuvenih realističko-psiholoških romana »Dejzi Miler« i »Ambasadori«, bio je fasciniran Evropom i natprirodnim. Posebno su mu uspele priče na temu »udvajanja«. U »Veselom kutku« upoznajemo autorovog sunarodnjaka koji, nakon što je proveo život u Evropi, susreće vlastito priviđenje i shvata šta bi mu se dogodilo da je, kojom nesrećom, ostao kod kuće. »Smisao za prošlo« govori o čoveku koji se vraća nekoliko vekova unazad da bi, poput duha, pohodio porodični dom.

DŽEJMS, MONTAGJU ROUD (1862 — 1936)

Njegov svet čine usamljene vile, pažljivo negovani vrtovi, pansioni na morskoj obali — dakle, tipično engleski ambijenti u koje se ulazi na vrhovima prstiju da se domaćini ne uznemire. Ali, KOGA bismo i mogli uznemiriti? Upravo je u tome suština.

Filolog, arheolog, bibliograf, paleograf i rektor Itonskog univerziteta, Montagju Džejsms je obožavao da plaši ljude. Obič-

no bi tokom badnje večeri prijateljima čitao svoje priče strave i užasa, udobno zavaljen kraj kamina. Godine 1904. objavio je zbirku »Priča jednog antikvara o priviđenjima«. Gotovo je nemoguće izdvojiti najbolje, jer su sve podjednako sjajne, ali ćemo ipak navesti nekoliko posebno zanimljivih. »Broj 13« govori o ukletoj sobi u danskom hotelu koja čas nestaje, čas se opet, misteriozno, pojavljuje; »Grof Magnus« pripoveda o švedskom čarobnjaku kome uspeva da se vrati u život; u »Razderanim srcima« diletanta što se bavi crnom magijom ubijaju duhovi njegovih žrtava; u priči »Zazviždi i doći ću, dečače« radoznali profesor zviždukom evocira divlje, bestelesno biće koje se potom nastanjuje u spavaćoj sobi.

Knjiga je postigla ogromni uspeh, pa je Džejsms docnije publikovao još tri, takođe dobro prihvaćene, pripovetke.

Autorov je stil apsolutno britanski — on nikada ne dramati, ne podiže glas, već pažnju privlači svojevrsnom zamagaljenošću i mirnoćom. Njegova engleska provincija deluje normalno, bezbedno, čak pomalo monotono. Isti su takvi i likovi — rasejani naučnici i profesori, ek-

Ilustracija Malona Blejna

Moderna ilustracija Edvardsa Goreja za priču Henrija Džejmsa

scentrični istraživači, arheolozi, seoski plemići. Nešto im je svima zajedničko: izražena radoznalost. Bave se starim predmetima, prašnjavim rukopisima, slikama, zapisima što ih treba dešifrovati ne očekujući da će u pitomini koja ih okružuje silovito proraditi užas. Nesrećni VREKSOL uporno ponavlja kako bi želeo da upozna pokojnog grofa Magnusa, mada izgovorenu rečenicu svaki put prate čudni, uznemirujući zvuci odnekud iz podzemlja.

Protagonista »Miševa« učestalo zavrjuje pod pokrivače na krevetu. Iako se plaši, nezadovoljan je što se ništa ne dešava.

Posebno je interesantna pripovetka pod naslovom »Upozorenje radoznalcima«. Džejms oprezno uvodi čitaoca u radnju, sitnim naznakama ukazuje da nešto nije u redu (tehnika koju su docnije mnogi imitirali) unapred izazivajući strah.

Na kraju užas iznenada upada u sada već nenormalnu stvarnost zahvatajući i najintimnije kutke. Pod jorganom se ipak krije dlakava kreatura sa mnogo zuba, a grof Magnus oživljava.

Dakle, najpametnije je ne dirati ono što ne poznajemo — to bi bila poruka Montagjua Džejmsa.

DŽEKSON, ŠIRLI (1919 — 1965)

Širli Džekson je često, sa zadovoljstvom, za sebe govorila da je jedina istinska veštica u Novoj Engleskoj.

Ipak, bez obzira na bogatu magijsku lektiru, stočiče za komuniciranje sa duhovima, tarot-karte i ostale okultne relikvije, debeljuškasta i simpatična Širli nije se zbilja bavila čarolijama izuzev, daka-ko, u svojim izvanrednim pričama.

U »Lutriji« se autorka pozabavila mirnim gradićem Nove Engleske nastanjenim apsolutno normalnim ljudima. Jednom godišnje, rnedutim, održava se velika lutrija, a onaj čiji broj bude izvučen osuđen je na kamenovanje do smrti. Pripovetka je 1948. godine objavljena u »Njujorkeru« nakon čega je usledila burna reakcija čitalaca — dok su neki optuživali Širli Džekson za perversnost i anti-amerikanizam, drugi su se interesovali u kojem se tačno mestu odvija tako sjajna

zabava. Među brojnim pismima nalazilo se jedno koje je posebno dirnulo spisateljicu, pa je na njega lično odgovorila. Docnije se ispostavilo da je reč o čoveku koji je sekirom usmrtio suprugu.

Najpoznatije delo Širli Džekson svaka-ko je roman »Kuća opsednutih« o grupi parapsihologa što izučavaju čudne pojave u Hil Hausu. Senzibilna heroina Elinor Vans, autoričin alter ego (pateći od agorafobije, ona gotovo nikada nije izlazila na ulicu), beži od porodice u potrazi za slobodom i ljubavlju, ali ostaje zatočeni-ca same sebe. Hil Haus je solidna, ma-sivna građevina, međutim na određeni način pogrešna, luda, zla — na njenim se zidovima pojavljuje natpis »Elinor, vrati se kući«. Konačno Hil Haus pronalazi svoje priviđenje — nežnu Elinor Vans.

EVERS, HANS HAJNC (1871 — 1943)

TARTULJAN, hrišćanski filosof iz II veka, propovedao je da je žena predvor-je pakla, u šta je Nemač Hans Evers bio potpuno ubeden.

U pripoveci »Pauk« misteriozna devoj-ka kose boje slonovače sedi kraj prozora i navodi muškarce što je posmatraju iz kuće preko puta da se međusobno pou-bijaju. Roman »Mandragora« opisuje prelepu ALRAUNU, kćerku berlinske prostitutke i manijakalnog kriminalca, či-joj opasnoj privlačnosti jedino uspeva da se odupre FRENK BRAUN, i to tek na-kon što je izazvao njenu smrt.

Mešajući strah, seks, sadizam i smrt, Evers je predstavljao sjajnu inspiraciju za filmske stvaraoce (»Alrauna« je ekra-nizovana čak pet puta), a njegova su de-la primer bestselera »trivijalne literature« sa početka veka.

Evers je samog sebe definisao kao osobu koja »luta vrhovima ludila« smat-rajući da čovečanstvo nije kreacija boga, već san demona. Poput klasičnog »crnog romantika« vladao se dijabolično i ekscentrično. Bio je donžuanski, avan-turistički tip, kao njegov alter ego Frenk Braun, heroj romana »Vampir«.

Autor se do te mere identifikovao sa vlastitim negativnim likom da se tokom

drugog svetskog rata bavio špijunažom i bio aktivni član Hitlerove nacističke stranke. Kada je Hitler pao, Evers je op-tužen za zločine nad Jevrejima. Knjige su mu javno spaljivane, a pisac je umro kao prokaženi rasista.

GOTIKA

Jedan od prekrasnih stihova romantičarskog poete Šelija glasi: »Olujna lepota užasa.« Hrabro zanemarujući kruta pravila klasike, romantizam LEPOTU, odnosno SUBLIMACIJU nalazi u pitoresknom, divijem, egzotičnom, novom. Sam termin ROMANTIČKI izveden je iz viteškog i fantastičkog srednjovekovnog i re-nesansnog romana.

Otkriveni senzibilitet prema životnoj melanholiji i mračnoj strani naročito je iz-ražen u stihovima KOLINSA (»Ode stra-hu«), JANGA (»Noći«) i GREJA (»Elegija napisana na seoskom groblju«). Godine 1764. engleski su čitaoci dobili na dar fascinirajuće delo o oklopljenim vitezovi-ma, duhovima i damicama u opasnosti — »Otrantski dvorac«. Ubrzo je, među-tim, utvrđeno da nije reč o autentičnoj tvorevini, već imitaciji sjajnog književnog diletanta HORASA VALPOLA. Literarni stil što ga je on lansirao prozvan je got-skim, poput najfantastičnijeg, spiritalnog i sublimnog arhitektonskog modela.

Ne odlikuju se svi gotski romani mrač-nim srednjovekovnim ambijentom, ali se obilato služe Valpolovim imaginativnim arsenalom: razrušenim dvorcima, natpri-rodnom pojavama, olujama, tajnama, ne-dužnim žrtvama i njihovim okrutnim pro-goniteljima. Posebne podtipove čine de-la u kojima nadnaravno na kraju biva ra-cionalizovano (kao posledica elementar-nih uzroka) i ona gde priviđenja i demoni zbilja egzistiraju. U prvoj su grupi romani KLARE RIV (»Stari engleski baron«), EN REDKLIF (»Udolfove tajne«, »Italijan«). Naročito je interesantna teorija En Red-klif u vezi sa razlikom između STRAHA i UŽASA. »Strah pokreće dušu i diže spo-sobnost čula na viši nivo, dok ih užas ko-či, parališe i gotovo poništava.«

Vrsti natprirodne gotike pripadaju dija-bolični romani METJUA GREGORIJA LU-ISA (»Monah«), VILJAMA BEKFORDA

(»Vatek«) i ČARLSA ROBERTA MATURINA (»Monah«) u kojima su obrađene čuvene fantastične teme, kao što je, na primer, sporazum sa đavolom, privid, opsednutost demonskom silom.

Uticaj gotske literature i danas je živ u književnosti i filmskoj umetnosti.

HAUARD, ROBERT ERVIN (1906 — 1936)

Često se fotografisao sa mačem, bok-serskim rukavicama ili revolverom. Bio je mišićav poput svojih junaka, ali, zapravo, opčinjen zagonetnim snovima. Teksaša-

Anonimna ilustracija iz 19. veka za gotski roman En Redkiff

nin Robert Hauard maštao je da je stari Kelt, a preriju Divljeg zapada nastanjivao je legendarnim civilizacijama iz drevne prošlosti.

Najuspešnija Hauardova dela spadaju u žanr herojske fantastike, ali se istovremeno odlikuju i prisustvom natprirodnog. Ipak, Konan, Re Kuli, Bran Mak Morn i Crni Turlok bili su u stanju da poraze svakog monstruma. U »Zemaljskim crvima« kralj Bran Mak Morn se, međutim, udružuje sa zmijolikim kreaturama radi borbe protiv omraženih Rimljana.

Serijska priča o Solomonu Kejnu koji se u Africi, naseljenoj vampirima i vudu-vračevima, suprotstavlja večnom ZLU takođe je izuzetno interesantna.

Radnja remek-dela »Pakleni golubovi« smeštena je u močvarne predele, a glavni su likovi zombiji i ukleti, izgubljeni ljudi.

Bez obzira na spoljašnji izgled, Hauard je često zapadao u paranoične krize i očajavao zbog teške bolesti svoje majke. Da pobjegne od surove stvarnosti, jednog se dana zaputio u pustinju gde je smrtno stradao.

Crtež Liza Brauna Koja za priču Vilijama Houpa Hodžsona

HERBERT, DŽEJMS (1943 —)

Englezi osobito vole prirodne katastrofe, što jezivije, razornije i teže za ljudski rod, tim bolje. Stoga su se sličnim temama bavili mnogi pisci naučne fantastike — ŠIL, VINDHEM, KRISTOFER i BAILARD.

Posebni doprinos tradiciji dao je Džejms Herbert unoseći u britanski pejzaž krvoločne mutante RATE, oblake koji izazivaju ludilo i zastrašujuće magle. Bivši grafičar, Herbert je umeo da stvori vizuelne scene, gotovo filmskog karaktera. Romani mu podsećaju na pačvorak u kójem se prizori strave nižu bez trenutka predaha.

HEROJSKA FANTAZIJA

Avanturistička fantazija zapravo je moderna verzija čuvenih viteških romana, poput Ariostovog »Besnog Orianda«.

Žanr su krajem 19. veka promovisali autori kao što su Moris, Danseni i Edison, a tema je najčešće bila, osobito kod lorda Dansenija, borba protiv zla. Ova bi

Crtež Oskara Kikonija na korici »Magie« Džejmsa Herberta

se literatura mogla označiti i definicijom LAJBERA koja glasi »MAČ I ČAROLJE«.

U Americi elementi strave i užasa postaju dominantni. Natprirodno i čudovišta glavna su preokupacija sjajnih tvoraca »Čudnih priča« — Roberta Hauarda, Klarka Eštona Smita, Katarine Mur.

Docnije se herojskom fantazijom naročito uspešno bavio TOLKIN.

Takođe je neophodno pomenuti Karla Edvarda Vagnera, pisca storija o dijaboličnom, besmrtnom Kejnu i vlasnika izdavačke kuće KARKOSA PRES.

Crtež Frenka Frazeta, jednog od najčuvenijih ilustratora žanra herojske fantastike (1974)

HODŽSON, VILJAM HOUPE (1877 — 1918)

Osam godina provedenih na moru moralo je ostaviti traga. Kada je 1899. Hodžson napustio mornaricu i otvorio vežbaonicu u Blekburnu, još je čuo zapljuskivanje južnih talasa Kejp Horna.

Iz tih razloga njegov prvi roman nosi karakteristični naslov »Nasukan u nepoznatom«. Reč je, dakako, o brodu zarobljenom u okeanu opsednutom natprirodnim silama. Kao bivši moreplovac, Hodžson je upotrebljavao realistički jezik pun tehničkih termina.

Autorov imaginarni svet nastanjuju monstri, nevidljive kreature (»Piratska prividenja«), antička bića obdarena besmrtnošću (»Relikt«), mutanti, žitelji izolovanih ostrva (»Ostrvo Hud«), neobične gljive (»Glas u tami«).

U pripovetkama čiji je ambijent drugačiji Hodžsonovi junaci ipak se osećaju poput zatočenika vodenog prostranstva. »Kuća u provaliji« opisuje kosmički ambis kojim caruju legije najčudnovatijih bića.

»Zemlja noći« govori o budućnosti čovečanstva zarobljenog u ogromnoj metalnoj piramidi okruženoj večnim mračkom zlih sila.

Vilijam Hodžson stradao je u bici tokom drugog svetskog rata.

HOFMAN, ERNST TEODOR AMADEUS (1776 — 1822)

Hofmana, velikog pisca fantastike iz epohe romantizma, Balzak je okarakterisao kao »poetu onoga što ne postoji, ali je živo«.

Autorov lični život umnogome je podsećao na neku od njegovih sjajnih priča. Putovao je Evropom slikajući, muzicirajući, baveći se scenografijom i pozorišnom režijom. Konačno je, možda pod uticajem omiljenog kompozitora Mocarta, odabrao ono što mu je najviše ležalo — muzika. Njegove opere fantastičkog sadržaja postigle su zapaženi uspeh.

Ilustracija Teodora Hosmana za »Đavolji eliksir« E. T. Hofmana (1873)

U međuvremenu je pisao sjajne pripovetke, pod očiglednim uticajem muzike i umetnosti uopšte — »Savetnik Krespel«, »Mačak Mur«. Hofmanova su dela negde između sna i jave, mašte i realnosti, pune boja, oblika i zvukova. Nastanjuju ih dijabolični likovi, senke, košmari, metamorfoze, maske, hipnoza, ludilo, prividenja, mesmerizam, magnetizam.

Premda je kompozicija groteskna i bizarna, dugo nakon čitanja, na primer, »Đavoljeg eliksira« ili »Peščanog čoveka« pamti se osećanje ledene užasnutosti izazvane majstorskim piščevim postupkom.

KAFKA, FRANC (1883 — 1924)

»Mirno živim u svom domu, ali vidim kako lagano i tiho neprijatelj probija put do mene«, pisao je Franc Kafka.

Za njega je literatura predstavljala način da pobjegne od straha; jedino je igrajući se vlastitim snovima mogao da oseti da je zbilja živ. U pripovesti »Udarac o vrata« Kafka iznosi stav da je egzistencija poput udaranja glavom o zid ćelije bez vrata i prozora, dakle bez ikakve nade u spas i dostizanje žudjenja slobode.

Roman »Amerika« posvećen je temi gubljenja seksualne nevinosti, a u »Pro-

cesu« Jozef K. biva osuđen na smrt do kraja ne doznajući zbog čega je izveden pred sud i ko je onaj koji ga je optužio.

Opskurni osećaj krivice, enigmatska i nedostupna vlast, nerazumljive poruke služe Kafki da uobliči osnovnu ideju — PRAZNI, zastrašujući život najgora je moguća kazna za ljudsko biće. Sloboda je iluzorna, ona predstavlja tek drugi oblik ropstva, još apsurdniji.

U pripovesti »Lovac Grah« čovek koji ne može da umre večno plovi u čamcu bez kormila i vesala.

KEMBEL, REMZI (1946 —)

Kembel je u mladosti bio pod očiglednim uticajem Lovkrafta, osobito vidnim u zbirci pripovedaka »Život kraj jezera«.

Druga antologija »Demoni na dnevnoj svetlosti« već je više lična — monstri ustupaju mesto konkretnijim strahovima, dekadentnoj atmosferi Liverpula i snažnom osećaju paranoje.

Stil Kembela Remzija u najboljoj je tradiciji britanskih priča o duhovima. Demoni se zavlaze po mračnim uglovima između izrečenog i naslućenog, viđenog i nepipljivog, poput sublimiranih plodova mašte što, lagano, stižu istinsku moć da bi konačno doveli do jezivog finala.

Narativna tehnika mu je u romanima znatno slabija, ali ipak vredi izdvojiti »Devojčicu koja proždire svoju majku«.

KING, STIVEN (1947 —)

Kao desetogodišnji dečak Stiven King je subotom popodne uživao u dvostrukim bioskopskim projekcijama naročito se radujući filmovima strave i užasa, poput »Čudovišta iz Crne lagune« ili »Zemlje protiv letećih diskova«. Ta ga ljubav nikada nije napustila.

Savremeni kralj horora zapravo je opčinjen starim knjigama Lajbera, Merita, Lovkrafta i isto takvim filmovima i stripovima, što bez zazora priznaje.

Užas predstavlja kao spektakl, egzorcizam istinske jeze. Kingova priča često je u kinematografskom stilu, a junaci su mu obični ljudi što iznenada postaju plen monstuma — »Telo«, »Magla«. Vraćao se i tradicionalnim temama (»Noći u Salem«), međutim esencijalni horor King je stvorio u delima »Keri«, »Svetlucaje«, »Škorpionova senka«, »Mrtva zona«, »Beda«, »Polutarna«.

Roman »Keri« opisuje devojčicu obdarenu telekinetičkim moćima; u »Svetlucaju« posećujemo hotel nastanjen priviđenjima i ludilom. »Mrtva zona« prekrasna je elegija o izgubljenoj mladosti.

Oči Franca Kafke

Poslednja Kingova dela zapravo su meditacije na temu literature. »Beda« govori o piscu koga kidnapuje tiranski nastrojena obožavateljka (gledali ste istoimeni film, zar ne?). Manje uspeli roman »Polutama« priča je o autoru što mu pretili vlastiti književni pseudonim.

Zahvaljujući sjajnim odnosima sa ljudima iz sveta kinematografije, King je prodao na desetine miliona primeraka svojih knjiga, više nego i jedan drugi stvaralac iz oblasti strave i užasa naveden u ovom pregledu.

KVIN, SIBERI (1889-1969)

Kvin je saradivao u čuvenom časopisu »Čudne priče«, ali su urednici, iz nepoznatih razloga, većini njegovih pripovedaka uskratili objavljivanje.

Od stotinu četrdeset novela o natprirodnom devedesetak je posvećeno istragama Žila de Grandena i doktora Troubridža, uvek u vezi sa monstrumima, prividenjima, vukodlacima i drugim demonskim silama što su opsedale Harisonvil, imaginarni gradić.

Glumac King u filmu »Krip šou«

LAJBER, FRIC (1910-)

Moderni horor karakteriše se svojevrsnom naučnom fantastikom, u čemu je Fric Lajber istinski majstor. Zapravo je, poput Bredberija i Matesona, četrdesetih i pedesetih godina bio prinuđen da, kako bi se održao na tržištu, zaogrće naučnu fantastiku u stravu i užas.

Ekscentrik, šekspirijanski glumac, ljubitelj mačaka, autor satiričnog »sajens-fikšna« i herojske fantazije, Lajber je itekako umeo da čitaocima sledi krv u žilama. U priči »Snovi Alberta Morelanda« opisao je kosmičku partiju šaha sa demonskim stvorenjima koja bi se sigurno dopala Lovkraftu.

U romanu »Senke zla« autor se ne useteže da ustvrdi kako su sve žene veštice, a remek-delo mu je roman »Naša gospa od mraka«.

LE FANU, DŽOZEF ŠERIDAN (1814-1873)

Irac Le Fanu prvi je autor dela strave i užasa koji je definitivno odbacio gotski stil. Umesto jezivih dvoraca, mračnih tajni i ostalog, on u literaturu unosi savremeni ambijent i atmosferu.

Le Fanu je istinski majstor za evociranje sitnih opsesija — zlih očiju što nas fiksiraju, odsečene šake koja hvata kvačku. Obdaren modernim ukusom, autor sugeriše da se željeni efekat postiže halucinacijama, posebnim stanjem svesti, možda šoljom »Zelenog čaja« ili pilulama doktora Heselijusa.

Ipak, stvarni ili ne, užasi su smrtonosni. Le Fanuove likove od neizbežne sudbine neće spasti nedužnost — U »Slikaru Šalkenu« verenica glavnog junaka biva obećana demonu koji ne diše i nikada ne skida rukavice; protagonist »Porodičnog demona« postaje žrtva kreature koja mu je za petama i danju i noću; u »Karmili« devojčicu u vampira pretvara najbolja drugarica.

Ponekad su likovi, prema tradicionalnoj shemi, zli, pa ih stiže zaslužena kazna od osvetoljubivih privedanja — »Sudija

Anonimna ilustracija za Le Fanuovu »Karmilu«

Harbotl«, koji je sve optužene osuđivao na smrt, biva pogubljen po odluci porote duhova.

U Le Fanuovim delima gotovo se uvek iz konkretne realnosti odjednom dospeva usred horora. Najimpresivnije scene pisac je posuđivao iz vlastitih snova — radio je dok ne bi zaspao, a potom se budio i nastavljao sa novim žarom.

Tako je jedne noći i preminuo — od srčanog udara dok je iz snova crpeo inspiraciju.

LOVKRAFT, HAUARD FILIPS (1890-1937)

Još kao dečak Lovkraft se oduševljavao prošlošću, starim, pitoresknim zdanjima i uskim uličicama svog rodnog grada Providensa. Uživao je u sumraku na obližnjem brdu dok je umiruća svetlost stvari činila irealnim, poput sna. Panorama Nove Engleske transformisala bi se u onirički pejzaž iz fantastičke literature.

Lovkraftov Pariz iz »Muzike Erika Zana« i imaginarni gradić Arkham iz »Kuće

veštica« u najboljoj su evropskoj tradiciji HOFMANA I MEJRINKA. Opisi prirode i njenih misterija ukazuju na uticaj velšana MAHENA.

Sjajni erudita, Lovkraft je odlično poznao fantastiku (»Nadnaravni horor u književnosti«, objavljen 1928. u čast velikog pisca M.R. Džejsma). U Lovkraftovoj prozi često nailazimo na motive i tehniku starih majstora strave, međutim, amplificirane i podignute na kosmički nivo. Užas dolazi iz drugih svetova, drugih dimenzija, potiče od drugih rasa. Prevaziđajući zemaljske granice i ljudsku krhkost, autor se zapućuje u svemirski beskraj — »Insmautova maska«, »Čulhuov poziv«, »Strava u Danviču«.

Inspiracija BIRSOVIM delima očita je u »Tuđincu« i »Boji iz kosmosa«.

Dakako, Lovkraft je svojom zadivljujućom imaginacijom obogatio literaturu elaborirajući kompleksnu mitologiju o bogovima, demonima i mračnim dimenzijama na osnovama »Nekronomikona« vlastitog alter ega ABDULA ALHAZREDA. Pedesetak Lovkraftovih pripovedaka

predstavljaju neprocenjivu dragocenost horor-žanra.

U privatnom životu Lovkraft je bio usamljenik, autsajeder (poput junaka »Tudinca«). Odbacivao je moderni svet ponašajući se kao puritanski džentlmen iz 18. veka.

Nakon piščeve smrti Derek i Vandrej prvi su put publikovali zbirku priča Haurda Lovkrafta u ediciji »Arkham hausa«.

LUIS, METJU GREGORI (1775-1818)

Prvi moderni fantastički roman »Mona« pojavio se 1796. godine izazvavši nečuveni skandal. U delu je reč o svešteniku Ambroziju koji se zaljubljuje u prelepu devojkicu i zapada u ambis pohote, degradacije i zločina, da bi na kraju skončao u istinskom paklu. Autorov jezik izuzetno je slobodan i bogat u oslikavanju erotizma, okrutnosti, nekrofilije, incesta. Naročito su uspele scene strave, kao kada je nedužna Agnes pokopana zajedno sa pokojnim sinom, i natprirodnog užasa (priviđenje okrvavljene opatice što se svake noći uvlači u Rajmondov krevet).

Predstavljajući snažnu inspiraciju za takozvani CRNI ROMANTIZAM, »Mona« je, zapravo, teška optužba protiv represivnog društva, oličenog u španjskoj inkviziciji, koje guši prirodne nagone — mladi ljubavnici neprekidno su proganjani, a Ambrozije biva proklet radi surovih crkvenih normi.

Luis je nakon očeve smrti nasledio plantaže na Jamajci gde je pokušao da poboljša životne uslove robovske radne snage. Obolevši od žute groznice, preminuo je tokom putovanja kući u Englesku.

MAHEN, ARTUR (1863-1947)

Lekar cinik izvodi operaciju na mozgu devojkice kako bi joj omogućio da vidi Pana, svet izvan granica pojavnog. Pacijentkinja, međutim, poludi i umire nakon

što je upoznala prekrasnu i perverznu Panovu kćerku. To bi, ukratko, bio sadržaj »Velikog boga Pana« Artura Mahena.

Pripadnik ezoteričnog društva ZLATNA ZORA, Mahen je iskreno verovao da PRIRODA ima svoju skrivenu stranu, nepodnošljivo zastrašujuću — »Beli narod«, »Teror«.

Jedna od Mahenovih najomiljenijih tema jeste regresija i destrukcija ljudskog tela i duha delovanjem malignih, bestijalnih sila. Od brojnih metamorfoza posebno je interesantna priča »Beli prah« u kojoj glavni junak strada pod uticajem ne-definisane hemijske mase.

Bez obzira na bogatu produkciju, pisac je živeo u stalnoj oskudici. Tek mu je priča o vitezovima Svetog Đorđa što su na strani saveznika porazili nemačke trupe, objavljena tokom drugog svetskog rata, donela zasluženu slavu.

MATESON, RIČARD (1926-)

Pripovetka »Pored čoveka i žene«, objavljena 1950. godine, u kojoj dete-monstrum zatočeno u podrumu govori o svojoj jezivoj sudbini, imala je gotovo šokantan uspeh.

Uopšte, karijera Ričarda Matesona u stalnom je usponu. Pored, u određenom smislu, originalnih naučnofantastičnih romana (»Vampiri«, »Tri milimetra dnevno«, »Ja sam Helen Driskol«), radio je i scenarija za film i televiziju (epizode iz serije »Na granici stvarnosti« — »Užas na šest hiljada metara« i »Osvajači«).

Ne treba zaboraviti ni priče iz antologije »Šok« — ironične, okrutne, iznenađujuće, baš u stilu Ričarda Matesona.

MATURIN, ČARLS ROBERT (1782-1824)

Stenton, opsednut halucinantnim ludilom, Monkada, zatočenik inkvizicije, Valburg koji gleda vlastitu decu kako umiru od gladi, prelepa Imaleja, osuđena na

Korica Karela Tola za »Ja sam Helen Driskol« Ričarda Matosona

smrt — tek su neki od likova, zarobljenici paklene ljudske egzistencije, što im misteriozni Melmot nudi slobodu. U zamenu su dužni da potpišu sporazum sa đavolom. Neočekivano, svi odbijaju. Demonska skitnica Melmot ipak, uporno, nastavlja da luta.

Čarls Robert Maturin, irski protestantski pastor revolucionarno nastrojen, autor je poslednjeg velikog gotskog romana »Melmot, čovek skitnica« koji u svom tkivu nosi sve fundamentalne teme žanra — poput tamnog ogledala razotkriva društvena zla.

MEJRINK, GUSTAV (1868-1932)

Roman »Golem« Gustava Merjinka, objavljen 1915. godine, ne obrađuje klasičnu legendu o rabinu levu i egovoj statui od blata. Smešten u onirički ambijent nalik na onaj iz ekspresionističkih filmova, vodi čitaoca kroz dogodovštine Atanasijusa Pernata — susret sa sopstvenim dvojnikom, razgovori sa Golemom, konačno buđenje u ezoterijskom stilu.

Ostala Mejrinkova dela odlikuju se prevladavanjem magijskog nad čistim hororom bez neophodne ravnoteže postignute u »Golemu« — »Valpurgina noć«, »Anđeo sa istočnog prozora«.

Finlejeva ilustracija za jednu Meritovu priču (1940)

MERIT, ABRAHAM (1884-1943)

Novinar crne rubrike »Filadelfija inkvizijera«, pasionirani ljubitelj arheologije, magije i folkloru, Merit se bavio pisanjem romana melodramatskog zapleta, ali sa uočljivim tragovima horora — »Mesečev

zdenac«, »Žitelji privida«. Posebno su mu interesantni trileri locirani u urbani ambijent — »Sedam koraka prema Satanu«, »Gori, veštice, gori« (u kojem su glavni junaci fascinantne lutke — ubice madam Mandilip).

MOPASAN, GI DE (1850 — 1893)

Da li strah zbilja izaziva samo ono što ne poznajemo ili je i realnost potpuno nerazumljiva, s obzirom na to da je priroda čoveku podarila svega pet, relativno ograničenih čula? Možda stvarnost koju vidimo skriva nešto što apsolutno nismo u stanju da zamislimo niti dočaramo sebi ili drugima? Ko smo, uostalom, mi? Protagonisti Mopasanovog »Dnevnika ludaka«?

Gi de Mopasan, majstor realističkog žanra, sjajno se snalazio i u oblasti fantastike zahvaljujući, pre svega, minucioznoj deskripciji svih faza strave i užasa. U tom smislu posebno je interesantna grupa priča posvećenih gotovo kliničkoj analizi mentalnih poremećaja. Često već sam naslov pripovetke ukazuje na sumnju, uznemirenost. Strah je u junaku, ali i van njega. Najčuvenija Mopasanova novela »Tamo napofju« obrađuje temu nevidljivog monstruma koji bi mogao biti i obični simptom ludila. Autor na kraju uništava čudovište, međutim ostaje pitanje hoće li se ono, ipak, ponovo pojaviti.

Obolevši od sifilisa, Mopasan je preminuo u ludnici.

NEZBIT, EDIT (1858 — 1924)

Šestogodišnju Edit Nezbit roditelji su, tokom posete Francuskoj, odveli u kriptu crkve Sen Mišel u Bordou da vidi mumificirane leševe. Za nju je to predstavljalo nezaboravno iskustvo i inspiraciju za pripovetke o nekrofiliji, preranom sahranivanju i pokojnicima koji se vraćaju u svet živih — »Senka«, »Paviljon«.

Druga specijalnost Edit Nezbit bile su priče za decu.

O'BRAJAN, FIC DŽEJMS (1828 — 1862)

U mrkloj se tami odvija žestoka borba. Kada žrtva napokon uspe da se dokopa prekidača i uključi lampu. . . NIŠTA! Nevidljiva, krvoločna kreatura iz priče »Šta je to bilo?« direktno je inspirisana »Ukletom stvari« Ambroza Birsu.

Romantični avanturista, pesnik O'Brajan pobegao je iz Irske pred poveriocima i ljubomornim suprugom dame sa kojom se zabavljao. Zaposlivši se u Bostonu kao novinar, u roku od nekoliko godina je objavio više naučnofantastičnih i horor pripovedaka — »Dijamantna lenta«, »Izgubljena soba«.

Poginuo je u građanskom ratu, na strani severnjaka.

PO, EDGAR ALAN (1809 — 1849)

Najbolje Poove pripovetke narativno su savršene, svaka reč poseduje sopstveni zvuk, efekat, psihološko značenje, a literarni instrumenti dovode do konstituisanja atmosfere straha, klaustrofobije, jeze. U »Bunaru i klatnu« preovlađuje čisti horor, dok se pripovedač bori sa mašinom za ubijanje; »Pad kuće Ušerovih« upoznaje nas sa bledim, neurotičnim Roderikom Ušerom, sasvim sličnim živom duhu, i sa leđi Medelinom rastrzanom između egzistencije i ništavila. Posebno treba obratiti pažnju na senzibilitet u ovoj svojevrsnoj parodiji na gotske romane i, delimično, autoparodiji. Koristeći se višeznačjem, autor postavlja nekoliko gotovo nerešivih dilema — radi li se o storiji o ludilu, porodičnom prokletstvu ili vampirizmu? Da li je u pitanju košmar ili stvarnost? Jesu li likovi ljudi od krvi i mesa ili priviđenja? U svakom slučaju, čitajući Poovu sjajnu novelu, bićete potpuno obuzeti autorovom fantastikom.

Što se tiče poezije Edgara Alana Poa, naročito mesto zauzima »Gavran« gde je smrt opisana u liku lepe, mlade žene. Uopšte, pisac je, može se reći, bio opsednut temom smrti i vrlo ju je često obrađivao — »Eldorado«, »Crna mačka«,

Poova »Crvena smrt«; crtež Harila Klarka (1923)

»Maska crvene smrti«, »Istiniti slučaj gospodina Valdemara«, »Eleonora«, »Ovalni portret«.

Poovi junaci nisu duhovi, već pokojnici koji žele da se vrate u život i živi osuđeni na smrt.

POTOCKI, JAN (1761 — 1815)

Potocki je bio putnik, izdavač, geograf, arheolog, etnolog i carski savetnik. Bez obzira na karijeru filozofa i život slobodnog avanturiste, poljski grof Jan Potocki nalazio je vremena da se bavi fantastičkom literaturom, kao u značajnom delu »Rukopis otkriven u Saragosi«.

Autor je prema smrti negovao naročit odnos. Nakon što je mesecima pokušavao da napravi srebrni metak odgovarajućeg kalibra, konačno ga je smestio u cev pištolja i ubio se pucajući u slepoočnicu.

PRIVIDENJA

»Ponašajte se prema njima krajnje pažljivo«, pisao je F. DŽEJMS. Priviđenja su, naime, krhka. Njihova su oružja najčistiji strah, osetljivost, nevidljivost i ledena užasnutost koja često dovodi do smrti. Neophodna im je atmosfera — kli-

ne uznetičnosti, predosećaja i misterije. Priče o prividenjima istinska su horor-poezija.

Prva pripovetka o prividenjima otkrivena je u jednom pismu Plinija Mlađeg (61 -- 113. godine nove ere) gde je opisana kuća duhova u Atini i u kojoj se filosof Atenador javlja u ulozi lovca na čudovište. On zalutaloj duši podaruje svoju shranivši kosti preminulog -- događaj je često korišćen rasplet. Plinije o svemu ovome govori kao o realnom događaju.

Prividenja su, takođe, omiljena tema zbirke »Lao Čai« Kineza PU SUNG LINGA (17. vek). Danijel Defo (1660 -- 1713), autor »Robinzona Krusoa«, u nekoliko je sjajnih pripovedaka opisao duhove (»Duh u svim sobama«). Popularizacija GOTSKOG ROMANA približila je evropskim čitaocima prava i izmišljena prividenja. Mada je fantastička literatura vrlo bogata u Francuskoj i Nemačkoj, devedeset posto dela o duhovima napisano je na engleskom jeziku. Možda je u pitanju ljubav prema tradiciji (elizabetanski teatar), a moguće je i da uvek pribirani Britanci posebno lako padaju pod uticaj natprirodnog. Među brojnim autorima treba obratiti pažnju na HOFMANA, ALEKSANDRA PUŠKINA (»Pikova dama«), Škotlandanina VALTERA SKOTA (»Priča lutalice Vilija«, »Misteriozno oglećalo«), ČARLSA DIKENSE (»Pikvikov klub« i mnoštvo kratkih storija objavljenih u novinama), VILKI KOLINS (»SOBA SA DVE POSTELJE«), BULVERA LAJTONA (»Kuća i mozak«).

Žene su se na ovom području osobito iskazale -- AMELIJA EDVARDS, MARGARET OLIFANT (»Otvorena vrata«, »Portret«, »Prozor u biblioteci«), gospođa RIDEL (»Nenastanjena kuća«, »Začarana reka«), MERI BREDON, ROZA MALHOLAND.

Ipak, vrhunski majstor književnosti o prividenjima viktorijskog doba svakako je bio LE FANU. Godine 1872. objavio je antologiju »U tamnom ogledalu«.

Tokom druge polovine veka deluju HENRI DŽEJMS i RADJARD KIPLING (»Povratak u Imrej«).

M. R. DŽEJMS i ALGERNON BLEKVUD na prelazu između dva stoleća utiru put takozvanim GHOST STORY čiji su najupečatljiviji predstavnici VERNON LI (pseudonim istoričarke umetnosti VAJOLET PEJDŽ), trojica braće BENSON (ARTUR, EDVARD i ROBERT HJU), FRANSIS MERION KROFORD (»Urlajuća lobanja«), V. V. DŽEJKOBS, V. F. HARVI (»Zver sa pet prstiju«).

ROBERT HIČINS ostao je zapamćen po jednoj jedinoj priči o zaljubljenom prividenju -- »Kako je ljubav obuzela profesora Gildija«.

Ne treba nikako zaobići sledbenika Henrija Džejmisa OLIVERA ONIONSA, kao ni ŠARLOTU GILMAN i EDIT VERTON (»Kasnije«, »Dan mrtvih«).

OSKAR VAJLD autor je izvanredne humorističke pripovetke o prividenjima »Duh iz Kantervila«.

U našem veku značajni su A. M. BARRIŽ (»Smi«), EDIT NEZBIT, VOLTER DE LA MER, L. P. HARTLI (»Lutajuća grobnica«).

Klasični tip »ghost story« negovali su ROBERT AJKMAN, ROZMARTI TIMPERLI i REMZI KEMBEL.

Džon Skip i Krejg Spektor na anonimnoj karikaturi

Anonimna ilustracija za jedno izdanje »Džekila« (1930)

Na kraju bismo pomenuli sjajni roman RIČARDA ADAMSA »Zeleni čovek« u kojem duhovi opsedaju engleski pab ludo se zabavljajući.

REJ, ŽAN (1887 — 1964)

Rejmundus Johannes Marija de Kremer, kako se predstavljao u Belgiji, prijateljima sa brodova kojima je plovio po Meksičkom zalivu bio je poznat kao Tiger Džek, a čitaoci »Čudnih priča« sjajno su se zabavljali njegovim delima potpisanim pseudonimom Džon Flanders.

Dalekim poreklom Sijuks, Žan Rej je bio u stanju da za noć ispiše celu epizodu od šezdesetak strana o svom heroju Hariju Diksonu.

U njegovim delima fantastika se javlja u gotovo čistom vidu — opisuje uklete luke na severu obavijene maglom i misterijom, opasne knjige, demonske kreature, zadimljene prostorije gde se pripovedaju legende, lavirintske gradove, uličice što se ukazuju, pa nestaju, ludilo, otvore što vode u neslućene dimenzije.

Rejov horor je fantazmagoričan, deliričan, neobjašnjiv. Posebno bismo napomenuli novelu »Veliki noćno« u kojoj

starac sklapa sporazum sa đavolom kako bi izbrisao prošlost i osvojio ženu u koju je kao dečak bio smrtno zaljubljen.

Većina autorovih oniričkih tema sabrana je u romanu »Malpercijus« o ukletoj kući što je naseljava zastrašujuća porodica.

SMIT, KLARK EŠTON (1893 — 1961)

Putujući u mašti svetovima van granica vremena i prostora, izgubljenom Hyperborejom ili senovitim Zotikom, Klark Ešton Smit evocirao je arkanske atmosfere i senzualnu lepotu smrti.

Samouk, Smit se ozbiljno potrudio da stekne lingvistička znanja — napamet je učio Oksfordski rečnik i nekoliko puta iščitao Enciklopediju Britaniku. Pošto se u mladosti bavio dekadentnom poezijom (između ostalog, prevodio je Bodelera), po Lovkraftovom savetu počeo je da piše za časopis »Čudne priče«. Smitove su saradnice bajke posvećene negroman-tinu, vampirima, čarolijama — »Grobnica Joh-Vombisa«, »Grad vatrene muzike«, »Ostrvo mučenika«, »Carstvo negromanta«.

SPLATERPANK

Splaterpank je kovanica pisca i filmskog scenariste DEJVIDA SKOVA. Zapravo se radi o literarnoj inspiraciji najkrvoločnijim kinematografskim splaterom. DA bi efekat šoka bio postignut opisi su krajnje minuciozni, a akti nasilja hiperrealistički. Usled toga strava i užas postaju isključivo fizički, egzibicionistički i gotovo hirurški ledeni.

Najčešće teme splaterpanka su bioskop, seks, Vijetnam, vampiri što obožavaju rok. Od autora ćemo pomenuti SKOVA, S. P. SOMTOUA (»Ples na mesečini«), DŽONA SKIPA i KREJGA SPEKTORA (»Fatalno priviđenje«), REJA GARTONA (»Žive devojke«) i REKSA MILERA (»Frenzi«).

STIVENSON, ROBERT LUIS (1850 — 1894)

Poput većine majstora za fantastičko, Stivenson je negovao specijalne odnose sa vlastitom podsvešću. Užase je definisao kao impulsivne reakcije uma utonulog u san.

Prividenja izazvana teškom bolešću inspirisala su Stivensona za sjajnu scenu preobraćanja čoveka u svog zlog dvojnika razrađenu u »Neobičnom slučaju doktora Džekila i mister Hajda«. Uvaženi građanin Džekil iznenada se transformiše u amoralnog, nasilnog i anarhičnog Hajda — on je njegova antiteza, ali i neodvojivi deo ličnosti svesno potisnut usled delovanja strogih viktorijanskih konvencija. Malo pomalo, Hajd prevladava, a Džekil, ne mogavši da podsvest drži pod kontrolom, postaje sopstveni alter ego.

Tema udvojene ličnosti fascinirala je Stivensona — drama »Dijakon Brodi«, pripovetka »Kradljivci leševa« (o istinitom slučaju, zločinima ubica Burka i Hejra).

Ostala značajnija dela Roberta Stivensona su »Markhajm«, »Đavo u podnožju«, »Ostrvo glasova« i druge horor-priče.

STOKER, BREM (1847 — 1912)

Autor »Drakule«, po zanimanju pozorišni agent, bavio se pisanjem iz hobija. Tokom detinjstva vezan za postelju, Stoker se docnije strasno posvetio atletskim sportskim disciplinama i neumornom radu. Pozorišni agenti su i inače danonoćno zauzeti. Njihovi su klijenti glumci, a glumci su narcisi, egoisti, pravi pravcati »vampiri«. Između ostalih, Stoker je zastupao čuvenog engleskog tragičara Henrija Irvinga, legendarnog glumca magnetskog pogleda. Njegove su oči bukvalno opsedale Stokera — u svojoj je mašti Irvinga pretvorio u vampira Drakulu.

Staru je temu autor preneo u savremeni ambijent — grof žedan krvi prebiva u našim podrumima. Roman je docnije više puta filmovan i mnogim je piscima poslužio kao uzor.

ŠELI, MERI (1797 — 1851)

Tri su olujne noći omogućile stvaranje najčuvenijeg monstruma fantastičke literature. Nevreme se sručilo na Ženevsko jezero jednog junskog dana 1816. godine. U vilu Diodati baš je pristigao Englez Luis koji je odabranom društvu tihim glasom čitao nemačke pripovetke strave i užasa iz knjige nasumice uzete iz domaće biblioteke. Iznenada je lord Bajron predložio okupljenima da svako napiše novelu o priviđenjima. Ujutro je, međutim, entuzijazam splasnuo. Osamnaestogodišnja Meri nije nameravala da tek tako odustane. Slušajući podsmešljivi razgovor između Šelija i Bajrona u oživljavanju mrtvih pomoću galvanizma i magnetizma, došla je na sjajnu ideju. Podarila je život kreaturi sastavljenoj od različitih delova ljudskih tela. Persi Šeli, oduševljen tekstom, nagovorio je Meri da nastavi da radi na romanu koji bi nosio naslov »Frankenštajn«.

Buduća gospođa Šeli unela je u delo napredne filozofske postavke svojih roditelja, feministkinje Meri Volstonkraft i sociologa i pisca Vilijama Godvina. Obilato se poslužila i vlastitim iskustvima pripadnice građanskog društva koja je vrlo mlada pobjegla od kuće, verovatno pod uticajem teorija o slobodnoj ljubavi.

Tako je nastao dvostruki mit — o prometejskom kreatoru i čudovištu odbačenom od sredine i stoga prinuđenom da se krije i buni protiv okrutnih konvencija.

ŠIL, METJU P. (1865 — 1947)

Autor klasične katastrofičke naučno-fantastične literature (»Purpurni oblak«) i romana o futurističkim ratovima protiv »Žute opasnosti«, Šil je pisao i kratke priče inspirisane sopstvenim košmarima — »Kseluka«, »Tulsah«, »Kuća zvukova«. Poslednja je oduševila i samog Lovkrafta koji je izjavljivao da više nema volje da piše jer nikada neće dostići Šilovo savršenstvo. Srećom, predomislio se.

ŠTRAUB, PETER (1943 —)

Nakon dva romana o duhovima, »Džulija« i »Ako me vidiš«, Štraub je 1979. godine objavio remek-delo »Kuća privide-

nja«. Glavni je junak, opet, žena-duh, zla i osvetoljubiva, a ostali su likovi simpatični starčići što obožavaju priče strave i užasa i monstruozni akteri istih tih novela koji mirnim seocetom Milburnom šire haos.

VAMPIRI

Vampiri su folklorni junaci koji se pojavljuju u svim narodima. Što se tiče literature, rođeni su istovremeno kada i doktor Frankenstein (vidi ŠELI MERI), Doktor Polidori,

Vampiri; nadrealni kolaž Maksa Ernsta (1934)

Metar lorda Bajrona, poslužio se be-
kama slavnog pisca (koji ga je ranije
pustio) za svoje »Vampire« (1819).
Lord Rutven, okrutni aristokrata bajro-
novskog stila, očigledno je nadnaravna
verzija ukletih heroja velikog poete ro-
mantizma. Kratki Polidorijev roman po-
stigao je ogroman uspeh i zauvek fiksi-
rao tip plemenitog, elegantnog, privlač-
nog i tajnovitog vampira.

LE FANU je u »Karmili« stvorio prvog
vampira ženskog pola i u književnost iz
folkloru uneo suštinske elemente vampir-
ske mitologije — ujed, krst, kolac itd.

STOKEROV »Drakula« genijalno uobli-
čava premca među vampirima, istorijsku
ličnost, grofa Vlada iz Transilvanije.

Apsolutno u okvirima tradicije ostaju i
KINGOVI vampiri u »Noći u Salemu«.

Takode treba pomenuti EVERSOVE
vampire koji uopšte nisu natprirodni i
MATESONOVA naučnofantastična vampir-
ska ostvarenja.

Stari je mit u poslednje vreme aktueli-
zovala EN RAJS u trilogiji »Intervju sa
vampirom« (1976), »Izabranici tame«
(1985) i »Kraljica prokletih« (1988).

Zombiji; ilustracija Aleksa Šomburga u časopisu »Triling misterija« (1940)

VELS, HERBERT DŽORDŽ (1866 — 1946)

Genije za naučnu fantastiku, Vels ulazi u našu enciklopediju zbog sjajnih dela

»Vremenska mašina«, »Ostrvo doktora Moroa« i »Zatočnici mora«.

Pre svega, međutim, treba obratiti pažnju na izuzetnu priču o prividenjima u kojoj se ne pojavljuje ni jedno jedino prividenje — »Crvena soba«.

VUKODLACI

Opis ovih imaginarnih bića javlja se još u gotici, ali isključivo u vidu epizoda, bez stvarne veze sa pripovedačkim tkivom — MARJATOV »Brod prividenje« (1839).

Prvi moderni roman integralno posvećen vukodlacima bio je »Vagner vukodlak« DŽORDŽA VILIJAMA REJNOLDSA, autora izuzetno uspešnih romana-reka, poput »Londonskih misterija« objavljenih u sedamdeset sedam sveščica između 1846. i 1847. Protagonisti Faust vraća izgubljenu mladost, ali pod jezivim uslovima — jednom mesečno Vagner je obavezan da se preobrazi u vukodlaka. Izvanredno detaljno razrađena transformacija funkcioniše krajnje efektno i služila je docnije kao uzor mnogim piscima.

Ostali klasici u tom smislu su ERKMAN i ŠATRIJAN (»Vuk Ugo«, 1876),

ALEKSANDAR DIMA (»Gospodar vukova«, 1857), GAJ ENDOR (»Pariški vukodlak«, 1933), KIPLING (»Životinjski znak«), BIRS (»Oči pantera«), BLEKVUD (»Pasje polje«).

Od modernih autora treba pomenuti VILJAMSONA (»Dete noći«) i SAJMAKA (»Gost senatora Hortona«).

ZOMBII

Zombiji u književnost ulaze tek odnedavno. Nakon objavljivanja romana »Noć živih mrtvaca« drugi zombiji stižu neverovatnu popularnost — »Hladno nebo« BRAJANA MURA, »Zora mrtvaca« DŽONA RUSOA i SUZANE SPAROU, »Crvena magija« DANFRANKA MANFREDIJA.

Čak im je posvećena i jedna antologija — »Knjiga mrtvih« SKIPA i SPEKTORA.

AUTOR: MAURO BOSELLI

NIŠJP »DNEVNIK« sa p.o.

Izdavačka delatnost

REDAKCIJA STRIPA

Novi Sad

KALENDAR

IZLAŽENJA POVREMENIH IZDANJA STRIPA U 1992. GODINI

● 15. februar 1992.

ZLATNA SERIJA, specijalni broj 15 (ZAGOR)

● 15. mart 1992.

ZLATNA SERIJA, specijalni broj 16 (DILAN DOG)

● 15. april 1992.

ZLATNA SERIJA, specijalni broj 17 (MARTI MISTERIJA)

● 1. maj 1992.

SFKSTRIP, (samo za odrasle), specijalni broj 3

● 15. maj 1992.

ZLATNA SERIJA, specijalni broj 18 (MISTER NO)

● 1. jun 1992.

ALMANAH, broj 11

● 15. jun 1992.

ZLATNA SERIJA, specijalni broj 19 (NIK RAJDER)

● 1. jul 1992.

ALMANAH, broj 12

● 15. jul 1992.

ZLATNA SERIJA, specijalni broj 20 (ZAGOR)

● 1. avgust 1992.

ALMANAH, broj 13

● 15. avgust 1992.

ZLATNA SERIJA, specijalni broj 21 (DILAN DOG)

● 15. oktobar 1992.

ZLATNA SERIJA, specijalni broj 22 (MARTI MISTERIJA)

● 15. novembar 1992.

ZLATNA SERIJA, specijalni broj 23 (MISTER NO)

● 1. decembar 1992.

ALMANAH, broj 14

● 15. decembar 1992.

ZLATNA SERIJA, specijalni broj 24 (ZAGOR)

● Do eventualnog prekoračenja rokova izlaska iz štampe može doći samo iz tehničkih razloga.

● Pozivamo sve naše čitaoce da od navedenih datuma traže na kioscima svoja omiljena izdanja stripa!

REDAKCIJA

POLOVINOM APRILA 1992. GODINE

NA SVIM KIOSCIMA

ZLATNA SERIJA — SPECIJALNI BROJ 17

ULTIMATUM

YU ISBN 86-7011-128-4

9 788670 111288